

การดำเนินการเลือกตั้ง

๑. การดำเนินการเลือกตั้งของศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร

๑. วัตถุประสงค์และนโยบาย

การดำเนินการเลือกตั้งครั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘ ที่กำหนดควาใหญ่วาราชการ รองผู้วาราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนและให้มีการเลือกตั้งภายใน ๑๘๐ วันนับแต่วันที่ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ ดังนั้นต้องมีการเลือกตั้งภายในวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๘ ทั้งนี้เพื่อให้การปกครองกรุงเทพมหานครเป็นการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงโดยเลือกตั้งตัวแทนไปปกครองท้องถิ่น จึงมีการตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งผู้วาราชการ รองผู้วาราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานครขึ้นกำหนดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๑๘ ในเวลาต่อมา กรุงเทพมหานครได้จัดเตรียมการดำเนินการเลือกตั้งโดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๒ ประการคือ^๑

๑. เพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิใช้สิทธิโดยถูกต้องและให้มาใช้สิทธิมากที่สุด
๒. เพื่อให้มีบัตรเสียน้อยที่สุด

^๑"พระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งผู้วาราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้วาราชการกรุงเทพมหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘", ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๙๒ ตอนที่ ๙๒ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๘.

^๒บันทึกกองประชาสัมพันธ์ สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานครที่ กทม.๐๓๐๘/๘๓๒๓ ลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๑๘, เรื่องการประชุมสัมมนาการเลือกตั้ง, จากผู้วาราชการกรุงเทพมหานคร ถึงหัวหน้าเขตทุกเขต

การกำหนดวัตถุประสงค์ดังกล่าวไว้ว่าเป็นการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้งทั่วไปที่ต้องการให้การเลือกตั้งแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของประชาชนมากที่สุดและตรงกับความต้องการมากที่สุดนั่นคือ ประชาชนมาใช้สิทธิมากที่สุดและถูกต้องมากที่สุดนั่นเอง

ในการบริหาร เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายไว้จะต้องมีนโยบายด้วย ทั้งนี้เพราะการบริหารคือ ขั้นตอนของการดำเนินการปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าหมายและนโยบายเป็นแนวทางปฏิบัติที่กำหนดคุณลักษณะที่รับจากการปฏิบัติ กำหนดความคิดวิธีการ กระบวนการวางแผนและการกำหนดโครงการ เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งในการเลือกตั้งกรุง เทพมหานครมีนโยบายในการเลือกตั้งครั้งนี้ คือ

๑. นโยบายที่จะให้การเลือกตั้งดำเนินไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผน

นโยบายให้มีการเลือกตั้งดำเนินไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนมีความสำคัญมาก ทั้งนี้การเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานครมีขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔ เพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนกรุงเทพมหานครได้ปกครองตนเองโดยกำหนดให้มีการเลือกตั้งภายใน ๑๘๐ วัน

การเลือกตั้งได้กำหนดให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ถ้ายังไม่มีกฎหมายดังกล่าวประกาศใช้ให้เอาบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ มาใช้โดยอนุโลม ดังนั้นกฎหมายที่ใช้ในการเลือกตั้งจึงมีพระราช

“มาลัย หุวะนันท, “วัตถุประสงค์ นโยบายและแผน”, รัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ มกราคม ๒๕๐๘, หน้า ๑๑.

“ประมวลจากบันทึกและหนังสือสั่งการต่างๆในการเลือกตั้งของกรุงเทพมหานคร จากแฟ้มเอกสารของแผนกเลือกตั้งและสถิติ กองปกครองและทะเบียน สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร.

บัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔ ในส่วนที่เป็นข้อกำหนดคุณสมบัติของ
 ผู้สมัครและผู้เลือกตั้ง ส่วนกระบวนการดำเนินการเลือกตั้ง เป็นไปตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ และการกำหนดเขตเลือกตั้ง เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราช
 อาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ ดังกล่าวมาแล้ว

การเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นการรวมเขตคือ
 ทุกท้องที่เป็นเขตเลือกตั้งเดียว ส่วนการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครได้มีการแบ่งเขต
 ออกเป็นเขตเลือกตั้ง ๘ เขตดังตารางที่ ๑ นี้

ตารางที่ ๑ แสดงเขตเลือกตั้งและจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

เขตเลือกตั้ง ที่	ท้องที่	จำนวนสมาชิกสภา กรุงเทพมหานคร
๑	ดุสิต	๔
๒	พญาไท	๔
๓	พระโขนง หนองจอก ลาดกระบัง	๕
๔	บางเขน ห้วยขวาง บางกะปิ มีนบุรี	๕
๕	ยานนาวา ปทุมวัน	๕
๖	พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ บางรัก	๕
๗	ธนบุรี คลองสาน ราษฎร์บูรณะ	๕
๘	บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ทวีวัฒนา	๕
๙	บางขุนเทียน หนองแขม ภาษีเจริญ	๕

ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๑๔ เรื่อง การกำหนดเขต
 เลือกตั้งและจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔. รวมทั้งสิ้น ๔๖ คน.

ด้านการออกเสียง เลือกตั้งถือว่าเป็นสิทธิของประชาชนมีหน้าที่เพราะไม่มีหมังกับ
ไปประชาชนมาใช้สิทธิ แต่ยังมีข้อจำกัดสิทธิอยู่ เช่น สัญชาติ อายุ ภูมิลำเนา และอื่นๆ และ
ผู้มาใช้สิทธิต้องมาด้วยตนเอง จะมอบใบฝากฝังไม่ได้ และไม่มีบทบัญญัติการ เลือกตั้งลักษณะอื่น
เช่น การออกเสียง เลือกตั้งทางไปรษณีย์ หรือ การใช้สิทธิแทนกันเอาไว้ด้วย

๒. นโยบายที่จะให้ การเลือกตั้ง เป็นไปตามอุดมคติการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

นโยบายที่จะให้ การเลือกตั้ง เป็นไปตามอุดมคติการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยมี
หลักการใหญ่คือ การเลือกตั้งจะต้องเป็นไปอย่างเสรีและให้สระแก่ผู้เลือกตั้ง เพื่อให้
สามารถพิจารณาคุณภาพของตนได้โดยอิสระตามความคิด เห็นความตองการของตนและประกอบด้วย
หลักการลงคะแนนลับและมีความเสมอภาคกัน

การเลือกตั้งครั้งนี้ประกอบด้วยหลักการที่สอดคล้องกับหลักการดังกล่าวข้างต้นคือ
การเลือกตั้ง เป็นการเลือกตั้งโดยตรง มีความเสมอภาคทุกคนมีคะแนนเสียงคนละ ๑ เสียงเท่ากัน
จะให้คะแนนผู้สมัครคนใดเกิน ๑ เสียงไม่ได้ การเลือกตั้ง เป็นไปโดยลับ เพื่อให้การเลือกตั้ง
เป็นไปโดยบริสุทธิ์ ปราศจากอิทธิพลข่มขู่หรือมีสินจ้างรางวัลจูงใจให้ประชาชน เลือกคือ

"ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน จะให้ผู้ใดเข้าไปในที่เลือกตั้งไม่ได้ เว้นแต่
ผู้ที่ทำหน้าที่ในการเลือกตั้ง ผู้ที่เขาไปเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้ง ฯลฯ" นอกจากนั้นยังห้ามเปิดหีบ

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑, มาตรา ๕๒ แก้ไข
เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๗, มาตรา ๖๖.

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๗
ข้อ ๗๐ ที่นำมาใช้ในการเลือกตั้งครั้งนี้โดยอนุโลม

ไปรคฤในระเบียบเดิม ข้อ ๖๐-๕๕.

บัตรเลือกตั้งระหว่าง เปิดการลงคะแนน มีข้อกำหนดให้ผู้สมัคร ผู้แทนทั่วทั้งกรรมการใดเมื่อ เห็น
ว่าปฏิบัติไม่ถูกต้อง ฯลฯ ผู้เลือกตั้งไม่จำเป็นต้องให้ลงคะแนนเลือกตั้งหรือไม่ลงคะแนน
เลือกตั้งผู้ใดไม่ว่ากรณีใด^{๑๐} รวมทั้งกำหนดระเบียบปฏิบัติกระบวนการต่างๆ

การทำหนดหลักการดังกล่าวก็เพื่อให้การเลือกตั้งดำเนินไปอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรมตรง
กับความต้องการแท้จริงของประชาชนมากที่สุด^{๑๑}

๓.นโยบายที่จะให้ทราบถึงสิทธิหน้าที่ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

โดยที่กรุงเทพมหานคร เป็นหนวยการปกครองอิสระ เป็นการปกครองตนเองของประชาชน
จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิ หน้าที่และหลักการ
ในการปกครองตนเอง การมีส่วนร่วมในการปกครองจะมีได้อย่างเต็มที่เมื่อประชาชนมาใช้สิทธิ
เลือกตั้งและเป็นการทำให้ผู้บริหารมาจากประชาชนอย่างแท้จริง รู้ความต้องการของประชาชน
ดังนั้นนโยบายของการเลือกตั้งจึงมีเพื่อให้ประชาชนเข้าใจในหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย
พยายามชักจูงให้ประชาชนมาใช้สิทธิมากที่สุด

๔.นโยบายที่จะให้การเลือกตั้งดำเนินไปอย่างเรียบร้อย บริสุทธิ์ ยุติธรรม

นโยบายที่จะให้การเลือกตั้ง เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรมก็คือ การยึดแนวความคิดพื้นฐาน
ฐานในการเลือกตั้งคือ ให้มีการเลือกตั้งอย่างแท้จริง ให้ความเสมอภาคและความยุติธรรมแก่
ผู้สมัครทุกคน ไม่คดโกงการเลือกตั้งและไม่ให้ประชาชนคดโกงด้วย การเลือกตั้งต้องดำเนิน
ไปด้วยความเรียบร้อย เป็นกลางอย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงเจตจำนงของตน

^{๑๐}พระราชบัญญัติ เกม, มาตรา ๕.

^{๑๑}โปรดดูรายละเอียดในกฎหมายทั้ง ๓ ฉบับที่กล่าวมาแล้วและบทที่ ๓ เรื่องกฎหมาย
และระเบียบการเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร.

เจตนารมณ์ของกรุงเทพมหานครในเรื่องนี้ เห็นได้จากบันทึกหนังสือสั่งการต่างๆ ที่มีไปยัง เขตที่จะให้การเลือกตั้ง เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ซึ่งจะ เป็นการสร้างศรัทธาของประชาชนต่อการเลือกตั้งด้วย การที่จะให้การเลือกตั้ง เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมคงขึ้นอยู่กับกระบวนการต่างๆ เช่น เป็นความลับเพียงพอหรือไม่ นับคะแนนตรงไปตรงมาหรือไม่รวมทั้งเจ้าหน้าที่ เช่น เชน ฝ่ายทะเบียน กรรมการคะแนน เสมียนคะแนน ฯ ทำหน้าที่ตามกฎหมายหรือไม่ด้วย^{๑๒}

๒. การเตรียมการ

การเตรียมการหรือวางแผนงานเป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหารโดยกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และวิธีการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามนั้น เพื่อให้งานดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ การเตรียมงานเลือกตั้งจึงมีความสำคัญคือ^{๑๓}

๑. การวางแผนเตรียมงานทำให้การปฏิบัติงานมีความถูกต้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ

๒. นำมาสู่ความสำเร็จ มีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน รุขอบกพร่อง ข้อควรแก้ไข

๓. ช่วยควบคุมการบริหารและการดำเนินงานให้เป็นไปในแนวทางที่ต้องการ

กรุงเทพมหานคร ได้กำหนดแผนการดำเนินการเลือกตั้ง เพื่อเตรียมการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ วางแผนงานกันต่างๆไว้ให้พร้อม เพื่อควบคุมดูแลการเตรียมงานของเขตให้ทันเวลากำหนด เพื่อเตรียมการแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องต่างๆและช่วยเหลือการ

^{๑๒} E. Keith-Lucas, "Introduction", in T.E. Smith, Elections in Developing Countries (London: Macmillan & Co. Ltd., 1960), pp. xi-vix.

^{๑๓} พลเอกถนอม กิตติขจร, "ความสำคัญของแผนในการบริหารราชการ", วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๔ เมษายน ๒๕๐๖, หน้า ๕๓๓, ๕๔๕-๕๔๖.

ปฏิบัติงานของ เขตฯ ให้ทันต่อ เหตุการณ์และ เพื่อ เป็นการประสานงานระหว่าง กรุงเทพมหานครกับ
 กระทรวงมหาดไทยและระหว่างกรุงเทพมหานครกับเขตต่างๆ โดยกำหนดขั้นตอนคือ ๑.การจัดตั้ง
 ศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร ๒.การเตรียมการก่อนวันรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง ๓.การ
 ดำเนินการในวันสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง ๔.การเตรียมการก่อนวันเลือกตั้ง ๕.การดำเนิน
 งานในวันเลือกตั้ง ๖.การปฏิบัติงานหลังวันเลือกตั้ง กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ^{๑๕} และ
 ให้เป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินการระดับเขตด้วย^{๑๕} นอกจากนี้แผนหลักดังกล่าวแล้วยังมี
 แผนย่อยอีก ๓ แผนคือ แผนการประชาสัมพันธ์ แผนการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์และแบบพิมพ์ในการ
 เลือกตั้ง และแผนการฝึกอบรม อีกด้วย

๓. การดำเนินการเลือกตั้ง

๓.๑. การจัดตั้งศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร

เพื่อให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ กรุงเทพมหานครจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการและจัดตั้งศูนย์อำนวยการเลือกตั้งขึ้น โดยมี^{๑๖}

๓.๑.๑. คณะกรรมการเตรียมการและอำนวยการเลือกตั้ง มีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานและกรรมการ มีหน้าที่พิจารณา กำหนดแผนดำเนินการต่างๆ ในการเลือกตั้ง

^{๑๕}โปรดดู "แผนการดำเนินการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔" เพิ่มเอกสารเดิม.

^{๑๕}บันทึกกองปกครองและทะเบียนที่ กทม.๐๓๐๓/๕๕๐ ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๑๔, เรื่อง แผนการดำเนินการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร, ถึงหัวหน้าเขต.

^{๑๖}คำสั่งกรุงเทพมหานครที่ ๑๒๔๖/๒๕๑๔ ลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๔, เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการเตรียมการและอำนวยการเลือกตั้งและจัดตั้งศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร.

และรับมีคชอบทั่วไปในการเตรียมการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

๓.๑.๒. ศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร ศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครจัดตั้งขึ้นเพื่อให้
การปฏิบัติงานของคณะกรรมการเตรียมการและอำนวยความสะดวกเลือกตั้ง เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
และปฏิบัติงานตามนโยบายที่รับมอบหมาย มีปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ และมี
ผู้อำนวยการกองปกครองและทะเบียน เป็นเลขานุการศูนย์ฯ ประกอบด้วยฝ่ายต่างๆ คือ

(๑) แผนกผู้อำนวยการเลือกตั้ง มีหน้าที่วางแผนในการดำเนินการเลือกตั้ง
พิจารณาหนังสือสั่งการให้เขตถือปฏิบัติ ควบคุมปัญหาในทางปฏิบัติแก่เขต ประสานงานเลือกตั้ง
กับหน่วยงานอื่น เช่น กระทรวงมหาดไทย ฯลฯ นอกจากเรื่องการเงิน หัวหน้าแผนกเลือกตั้ง
และสถิติเป็นหัวหน้าแผนก

(๒) แผนกธุรการและการเงิน มีหน้าที่ปฏิบัติงานธุรการทั่วไปของศูนย์ฯ จัดทำ
อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็น ประสานงานกับสำนักการคลัง เกี่ยวกับการโอนเงิน จัดสรรงบประมาณให้เขต
ดำเนินการค่านการเงินทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ติดตามประสานงานกับ
กระทรวงมหาดไทยค่านการเงิน

(๓) แผนกวัสดุและแบบพิมพ์ มีหน้าที่ประสานงานกับโรงพิมพ์ เกี่ยวกับการพิมพ์
แบบพิมพ์ต่างๆ และบัตรเลือกตั้ง เก็บรักษาแบบพิมพ์และบัตรเลือกตั้ง ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ
จ่ายแบบพิมพ์ บัตรเลือกตั้งและอุปกรณ์ต่างๆ ให้กับเขตและหน่วยงานอื่นๆ

(๔) แผนกประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่วางแผนการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งให้
ประชาชนทราบตลอดจนแถลงข่าวความเคลื่อนไหว เกี่ยวกับการเลือกตั้งต่อสื่อมวลชนต่างๆ

(๕) แผนกฝึกอบรม มีหน้าที่วางแผนและดำเนินการอบรมเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับ

---

๑๗ คำสั่งกรุงเทพมหานครที่ ๑๔๗๘/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๑๘, เรื่อง แต่งตั้ง
กรรมการเตรียมการและอำนวยความสะดวกเลือกตั้งและจัดตั้งศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร. เป็นการ
แก้ไขคำสั่งที่ ๑๒๘๖/๒๕๑๘ ซึ่งเดิมมีรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ๑ คนเป็นผู้อำนวยการฯ

การเลือกตั้งทุกระดับ

(๖) แผนกตรวจสอบการปฏิบัติงาน มีหน้าที่วางแผนดำเนินการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของเขต รวบรวมผลการตรวจงานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

(๗) แผนกศึกษาและวิจัย มีหน้าที่ศึกษา ค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง ประเมินผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ในการนี้ได้กำหนดให้ศูนย์เลือกตั้ง เป็น "ห้องปฏิบัติการเลือกตั้ง" ด้วย โดยมีแผนภูมิและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น แผนภูมิแสดงขั้นตอนการเตรียมการเลือกตั้งและการดำเนินการเลือกตั้ง แผนภูมิแสดงอัตรากำลังและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่แผนกการต่างๆ ตารางแสดงการควบคุมและระยะเวลาของการปฏิบัติงานทุกชั้นตอน แผนที่แสดงหน่วยเลือกตั้ง แผนที่แสดง เขตเลือกตั้ง จำนวนประชากร จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนหน่วย จำนวนคูหา ฯ และการทำป้ายประกาศ แสดงผลการนับคะแนนเลือกตั้ง ศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครตั้งอยู่ชั้นสองของศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

อย่างไรก็ตามสำหรับการเตรียมการทางกานกฎหมายได้เริ่มก่อนมีการจัดตั้งศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร เนื่องจากพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔ กำหนดให้ดำเนินการเลือกตั้งภายใน ๑๕๐ วันนับแต่วันประกาศ พระราชบัญญัติดังกล่าว โดยกรุงเทพมหานครได้กำหนดวามีให้มีการเลือกตั้งภายในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๑๔ กำหนดวันรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๑๔ - ถึงวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๑๔ กำหนดวันรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ในวันที่ ๔-๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๔ และได้เสนอให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาออกพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร โดยให้ว่าพระธรรมนูญการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลมตามนัยมาตรา ๘๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร

เทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘^{๑๘}

ในการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่าตามกฎหมายดังกล่าวมิได้กำหนดใน
เรื่องการตราพระราชกฤษฎีกาไว้จึงไม่ควรตราพระราชกฤษฎีกาแต่ควรแก้ไขพระราชบัญญัติโดย
กำหนดว่าการเลือกตั้งให้ทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทยแทน ซึ่งจากความคิดเห็นของคณะกรรมการ
กฤษฎีกา กรุงเทพมหานคร เห็นว่าการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวอาจจะไม่ทันกาลในกำหนด
ควรตราเป็นพระราชกฤษฎีกามายังฉบับนี้^{๑๙} โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๕๒ แห่งรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗ ที่กำหนดให้พระมหากษัตริย์ในการตราพระราชกฤษฎีกาตามที่
กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น^{๒๐} ประกอบกับมาตรา ๘๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ

^{๑๘}หนังสือกรุงเทพมหานครที่ กทม.๐๓๐๗/๓๕๕๖ ลงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๘, เรื่อง
การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและสมาชิกสภา
กรุงเทพมหานคร จากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครถึงปลัดกระทรวงมหาดไทย.

^{๑๙}บันทึกกองปกครองและทะเบียนที่ กทม.๐๓๐๗/๕๑๓ ลงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๘,
เรื่อง ร่างพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครฯ, จากผู้อำนวยการ
กองปกครองและทะเบียนถึงปลัดกรุงเทพมหานคร และ หนังสือกรุงเทพมหานครที่ กทม.
๐๓๐๗/๕๑๔ ลงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๘, เรื่อง ร่างพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งผู้ว่าราชการ
กรุงเทพมหานคร ฯ, จากปลัดกรุงเทพมหานครถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย.

^{๒๐}รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗, มาตรา ๑๕๒.

^{๒๑}มาตรานี้กำหนดว่าถ้ายังไม่กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการ
การและสมาชิกสภากรุงเทพมหานครแล้ว ให้ทำเอกกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรมาใช้บังคับโดยอนุโลม.

บริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘ เพื่อให้สามารถดำเนินการเลือกตั้งได้ทันตามกำหนด
ซึ่งในที่สุดหลังจากพิจารณาแล้วจึงได้ตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งครั้งขึ้นตามกำหนด
การที่กรุงเทพมหานคร เสนอไว้เดิม

๓.๒. การเตรียมการก่อนวันรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง

๓.๒.๑. การปรับปรุงทางกฎหมาย

เนื่องจากไม่มีกฎหมายเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพ
มหานครโดยเฉพาะตองนำเอากฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้โดยอนุโลม
กระทรวงมหาดไทยจึงมีคำสั่งให้นำรูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้โดย
แก้ไขเปลี่ยนแปลงคือ ๒๒

ก. บัตรเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีการเปลี่ยนแปลง

ดังนี้ คือ

- (๑) ขอความคานนอกบัตร เมื่อพิมพ์แล้วจากคำว่า "บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎร" เป็น "บัตรเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร"
- (๒) ขอความคานในบัตรจากคำว่า "ให้ทำเครื่องหมายกากบาท(เช่น X)
ไม่เกินจำนวนสมาชิกที่จะมีได้ในเขตเลือกตั้งนี้ใน"ของทำเครื่องหมาย" เป็น "ให้ทำเครื่องหมาย
กากบาท(เช่น X)ไม่เกิน ๑ เครื่องหมายใน"ของทำเครื่องหมาย "นี้
- (๓) ขอความคานในของบัตรจากคำว่า "เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร" เป็น
"เครื่องหมายประจำคณะผู้สมัคร"

คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๔๔๘/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๘, เรื่อง
ให้กรุงเทพมหานครแก้ไขเปลี่ยนแปลงแบบบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้สำหรับการเลือกตั้ง
ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและการเลือกตั้งสมาชิกสภา
กรุงเทพมหานคร. คู่มือเลือกตั้งตัวอย่างในภาคผนวก.

ดังนี้ คือ

(๑) ขอความคานนอกบัตร เมื่อพิมพ์แล้วจากคำว่า "บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร"

ข. บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ให้เปลี่ยนข้อความด้านนอกบัตร เมื่อ
พิมพ์แล้วจากคำว่า "บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร" เป็น "บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร"

ค. แถบสีด้านนอกบัตร เมื่อพิมพ์แล้วแถบสีบัตรเลือกตั้งผู้ว่าราชการการและรองผู้ว่า
ราชการการกรุงเทพมหานครให้ใช้แถบสีแสด ส่วนบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครให้ใช้
แถบสีเขียว

นอกจากนี้มีการแก้ไขกฎกระทรวง(พ.ศ. ๒๕๑๑)ออกตามความในพระราชบัญญัติการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยให้พื้นที่ขาวในช่องทำเครื่องหมาย ของเลข
เครื่องหมายเป็นสี เขมเวณ เลข เครื่องหมายและจุด เครื่องหมายเป็นสีขาว เพื่อแก้ไขมิให้บัตร
เสียเพราะกาเครื่องหมายนอกของทำเครื่องหมายดังที่เคยเป็นมา เครื่องหมายในบัตรพิมพ์
เท่ากับจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตนั้น เพื่อช่วยมิให้มีการกาเครื่องหมายเกินจำนวนผู้สมัคร
หรือ เกิน เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ทำให้บัตร เสียลดลงมาก

ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้ออกกฎกระทรวงฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๑๔) เพื่อใช้ในการ
เลือกตั้งผู้ว่าราชการการ รองผู้ว่าราชการการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เป็นการ เฉพาะดังกล่าว
มาแล้วโดยกำหนดการกาเครื่องหมาย การนับคะแนนเป็นพิเศษ และกระทรวงมหาดไทยได้มี
คำสั่งให้นำแบบพิมพ์ต่างๆที่ใช้ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ผ.ท.)ต่างๆมาใช้โดย
เปลี่ยนข้อความในแบบให้สอดคล้องกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการการ รองผู้ว่าราชการการและสมาชิก

---

^{๒๓}กฎกระทรวงฉบับที่ ๓(พ.ศ. ๒๕๑๔)ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑. เดิมกรุงเทพมหานครจะ เสนอแต่กระทรวงมหาดไทยได้แก้ไขก่อน.

^{๒๔}คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ ๒๕๔/๒๕๑๔ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๑๔, เรื่อง ให้
กรุงเทพมหานครใช้แบบพิมพ์ในการเลือกตั้งผู้ว่าราชการการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการการ
กรุงเทพมหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร.

สภากรุงเทพมหานคร และให้เปลี่ยนชื่อแบบพิมพ์จาก ผ.ท. เป็น กทม. จนกว่าจะมีกฎหมายเลือกตั้งใช้เฉพาะ นอกจากนั้นแบบพิมพ์บางอย่างต้องแยกเป็นผู้สมัครแต่ละประเภท อาทิ กทม.๖ ใบสมัครก็แยกเป็น กทม.๖-๑ สำหรับผู้สมัครคู่วาและรองคู่วา กทม.๖-๒ สำหรับผู้สมัครสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เป็นต้น

๓.๒.๒. การกำหนดเขตเลือกตั้งและจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร

การกำหนดเขตเลือกตั้งครั้งนี้ เป็น ๒ ประเภท คือ

ก. เขตเลือกตั้งคู่วาราชการและรองคู่วาราชการกรุงเทพมหานครกำหนดให้ทุกท้องที่เป็น เขตเลือกตั้ง เขตเดียวกัน เพื่อเลือกคณะผู้สมัครคู่วาราชการและรองคู่วาราชการกรุงเทพมหานครมาบริหารราชการ^{๒๕}

ข. เขตเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครได้แบ่งตามเขตเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๑๗^{๒๖} จึงได้แบ่งเป็น ๕ เขตเลือกตั้งดังกล่าวมา^{๒๖}

การกำหนดจำนวนคู่วาราชการกรุงเทพมหานครมี ๑ คนและรองคู่วาราชการกรุงเทพมหานครอีก ๔ คน ส่วนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครกำหนดตามจำนวนประชาชนที่กระทรวงมหาดไทยประกาศครั้งสุดท้ายก่อนวันประกาศพระราชบัญญัติให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร โดยถือเกณฑ์หนึ่งแสนคนต่อสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ๑ คน เศษของหนึ่งแสนถ้าถึงห้าหมื่นหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนคน^{๒๗}

ตามหลักฐานที่ทางกระทรวงมหาดไทยประกาศครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ.

^{๒๕}พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๑๘, มาตรา ๑๒.

^{๒๖}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๔๘.

^{๒๗}พระราชบัญญัติเดียวกัน, มาตรา ๓๖.

๒๕๑๗ กรุงเทพมหานครมีประชากร ๔,๖๔๒๐๕ คน เป็นชาย ๒,๑๒๐,๔๕๘ คน เป็นหญิง ๒,๐๐๕,๑๔๖ คน^{๒๘} กรุงเทพมหานครจึงดำเนินการเสนอกระทรวงมหาดไทยออกประกาศของกระทรวงมหาดไทยกำหนดเขตเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครให้ทุกท้องที่เป็นเขตเลือกตั้ง และประกาศเขตเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครแบ่งท้องที่ออกเป็น ๕ เขตเลือกตั้ง มีสมาชิกสภากรุงเทพมหานครได้ ๔๑ คน^{๒๙} โดยมีหน่วยเลือกตั้ง ๑๓๘๕ หน่วยเลือกตั้ง^{๓๐}

๓.๒.๓. การปรับปรุงทะเบียนผู้เลือกตั้ง การสำรวจข้อมูลและการเตรียมการเลือกตั้งอื่น ๆ

เพื่อให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย กรุงเทพมหานครได้มีบันทึกสั่งการให้เขตต่างๆปฏิบัติเกี่ยวกับทะเบียนผู้เลือกตั้งให้ตรงกับสภาพข้อเท็จจริงของประชาชนในท้องที่ให้เขตตรวจสอบทะเบียนผู้เลือกตั้ง(ผท.๑๗)ให้ตรงกับทะเบียนราษฎร(ทร.๑๔) ตรวจสอบความเคลื่อนไหวของประชากร เช่น การย้ายเข้า ย้ายออก เกิด ตาย ฯ ให้ตรงกับความเป็นจริง และเพิ่มเติมรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงในทะเบียนผู้เลือกตั้งจำหน่ายผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้งออกจาก

^{๒๘}ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๗, เรื่อง จำนวนราษฎรรายจังหวัดตามหลักฐานทางทะเบียนราษฎร เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๗. ขณะนั้นมีประชากรทั้งประเทศ ๔๑,๓๓๔,๑๕๖ คน เป็นชาย ๒๐,๘๒๗,๐๒๔ คน เป็นหญิง ๒๐,๕๐๗,๑๓๒ คน.

^{๒๙}ประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๘, เรื่อง การกำหนดเขตเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘. และประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๑๘, เรื่อง การกำหนดเขตเลือกตั้งและจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘.

^{๓๐}ข้อมูลจากศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร.

ทะเบียนผู้เลือกตั้งให้เป็นปัจจุบัน^{๓๑}

นอกจากนี้กรุงเทพมหานครให้เขตต่างๆรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นประจำทุกเดือนโดยให้รายงานจำนวนราษฎร จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนหน่วยเลือกตั้ง จำนวนประจำจำนวนคูหา เพื่อประกอบการดำเนินงาน^{๓๒} พร้อมนั้นกรุงเทพมหานครดำเนินการด้านอื่นๆ อาทิ การเตรียมการรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง การประกาศหน่วยเลือกตั้งของทุกเขตตามที่เขตเสนอมา มีบันทึกสั่งการให้เขตต่างๆเตรียมงานเลือกตั้งให้พร้อมภายในกำหนดเวลาตามที่กรุงเทพมหานครได้กำหนดการต่างๆให้ทราบ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบความเคลื่อนไหวในการเลือกตั้ง การจัดสรรวัสดุอุปกรณ์และแบบพิมพ์ การจัดงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆแก่เขต และเพื่อให้การปฏิบัติงานของเขตมีความเรียบร้อยถูกต้องทันเวลาจึงแต่งตั้งผู้ตรวจและสังเกตการณ์การเตรียมการเลือกตั้งขึ้นโดยมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบสังเกตการณ์ ให้คำแนะนำต่างๆช่วยเหลือแก้ไขข้อขัดข้องในการเตรียมการเลือกตั้งแก่เขตต่างๆ^{๓๓}

๓.๓. การรับสมัครรับเลือกตั้ง

การรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นวาระราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ถึงวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๘ ในเวลา ๘.๓๐-๑๖.๓๐ น. ทุกวันโดยไม่เว้นวันหยุดราชการ ในการสมัครผู้สมัครของมาสมัครพร้อมกัน เป็นคณะด้วยกันเอง

^{๓๑}บันทึกกองปกครองและทะเบียนที่ กทม.๐๓๐๓/๓๓๓๒ ลงวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๘, เรื่องการเตรียมการเลือกตั้งฯ, จากปลัดกรุงเทพมหานครถึงหัวหน้าเขตทุกเขต.

^{๓๒}บันทึกศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครที่ กทม.๐๓๐๓/๔๓๒ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๘, เรื่อง การรายงานการเตรียมการเลือกตั้งฯ, จากปลัดกรุงเทพมหานครถึงหัวหน้าเขตทุกเขต.

^{๓๓}คำสั่งกรุงเทพมหานครที่ ๑๔๓๖/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๑๘, เรื่อง แต่งตั้งผู้ตรวจและสังเกตการณ์การเตรียมการเลือกตั้ง.

คณะละ ๕ คนถือสมัครรับเลือกตั้งเป็นวุฒิสภา ๑ คน และรองวุฒิสภาอีก ๔ คน โดยจะมีเครื่องหมายประจำคณะละ ๑ เครื่องหมาย ในการสมัครผู้สมัครต้องนำหลักฐานต่างๆ มาด้วยคือ^{๓๔}

๑. บัตรประจำตัวประชาชน เว้นแต่บุคคลที่ใจต้องไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมายแสดงหรือมีหลักฐานอื่นที่เชื่อถือได้

๒. ใบรับรองแพทย์ที่แสดงว่าไม่เป็นโรคภัยเสียดื้อให้โทษ

๓. สำเนาทะเบียนบ้านที่แสดงว่าผู้สมัครมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร เป็นเวลาดึกต่อกันจนถึงวันสมัครไม่น้อยกว่า ๑ ปีและมีนายทะเบียนเขตเป็นผู้รับรองสำเนา

๔. ในกรณีที่ผู้สมัครใดมีสัญชาติไทยและสัญชาติอื่นด้วยในขณะเดียวกัน เว้นแต่ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดแต่เกิดในต่างประเทศและผู้สมัครที่ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติต้องนำหลักฐานแสดงวุฒิหรือหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔ มาแสดงด้วย

การรับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครตั้งแต่วันที่ ๔-๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๔ ในเวลา ๘.๓๐ น.-๑๖.๓๐ น. ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ โดยในการรับสมัครแบ่งเป็น ๘ เขต ผู้สมัครต้องนำหลักฐานมาแสดง เช่นเดียวกับผู้สมัครตำแหน่งวุฒิสภาและรองวุฒิสภากรุงเทพมหานคร เว้นแต่ผู้สมัครต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๑๘๐ วัน

ที่รับสมัครคือ ศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร ศาลาว่าการกรุงเทพมหานครชั้นสอง ตึกใหม่โดยผู้สมัครต้องเสียเงินประกันการสมัครคนละ ๔,๐๐๐ บาท และนำรูปถ่ายหรือรูปภาพพิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่ายตนเอง ขนาดกว้าง ๘.๕ ซม. ยาว ๑๓.๕ ซม. มีจำนวน ๒ เทาของ

^{๓๔} ประกาศกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๑๔, เรื่อง การสมัครรับเลือกตั้งเป็นวุฒิสภากรุงเทพมหานคร รองวุฒิสภากรุงเทพมหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร.

จำนวนหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง (คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้ว่า รองผู้ว่า จะมีจำนวน ๒ เท่าของหน่วยเลือกตั้งทั้งกรุงเทพมหานคร ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ภายใต้มีจำนวน ๒ เท่าของหน่วยเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่สมัครนั้น) ^{๓๕}

ในวันรับสมัคร เมื่อถึงเวลารับสมัครคือเวลา ๘.๓๐ น. ให้ถือว่าผู้สมัครซึ่งอยู่ในห้องรับสมัครใดมาถึงที่รับสมัครพร้อมกัน หากไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องลำดับการยื่นใบสมัครก็ ให้ใช้วิธีการจับฉลาก การกำหนดเครื่องหมายประจำคณะผู้สมัครและประจำตัวผู้สมัครจะกำหนด เรียงตามลำดับที่ได้รับเงินประกันการสมัครและรูปถ่ายครบถ้วนแล้ว หากมีการโต้เถียงเรื่องคณะ ใดหรือผู้ใดควรได้รับเครื่องหมายประจำคณะผู้สมัครหรือประจำตัวผู้สมัครชอนกันก็ให้ใช้วิธีการ จับฉลาก ผู้สมัครต้องนำเงินประกันการสมัครและรูปถ่ายไปมอบแก่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ภายใน ๗ วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งการสมัคร ^{๓๖}

การรับสมัครครั้งนี้ กรุงเทพมหานคร ได้จัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการรับสมัคร เป็นส่วน ใด งานรับสมัคร งานประชาสัมพันธ์เพื่อประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งให้ผู้นสนใจทราบ งานจัด สถานที่ งานวัสดุอุปกรณ์ สำหรับการรับสมัครตำแหน่งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพ มหานครมีคณะเจ้าหน้าที่ ๖ ชุด ส่วนการรับสมัครตำแหน่งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครมี ๔ ชุด แยกตามเขตเลือกตั้งทั้ง ๕ เขตโดยมีการอบรมเจ้าหน้าที่เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ^{๓๗} เพื่อ เตรียมการดำเนินงานให้พร้อม

^{๓๕} โปรดดูรายละเอียดใน ประกาศกรุงเทพมหานคร เก็บ.

^{๓๖} ปกติ เมื่อมีผู้สมัคร ทางกรุงเทพมหานครจะตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครทันทีว่ามีคุณสมบัติครบถ้วนหรือไม่และแจ้งให้ผู้สมัครทราบทันที.

^{๓๗} กาสังกรุงเทพมหานครที่ ๑๓๕๓/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔, เรื่อง แต่งตั้ง เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร.

จากการรับสมัครปรากฏว่า ตำแหน่งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง ๕ คณะ คือ คณะนายธรรมบุญ เทียนเงิน (พรรคประชาธิปัตย์) คณะนายเทียมบุญ ทินบุตร (อิสระ) คณะนายชมู อรรถจินดา (กลุ่มพัฒนากรุงเทพมหานคร) คณะนายไฉง สุวรรณพิศ (อิสระหรือพรรคราษฎร) และคณะนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ (พรรคพลังใหม่) ส่วนสมาชิกสภากรุงเทพมหานครมีผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง ๑๓๕ คน จำแนกเป็นกลุ่มต่างๆ ได้ ๔ กลุ่มคือ พรรคประชาธิปัตย์ ๔๑ คน (ครบทุกเขต) พรรคพลังใหม่ ๓๔ คน กลุ่มพัฒนากรุงเทพมหานคร ๔๑ คน (ครบทุกเขต) และสมัครอิสระอีก ๑๙ คน ผู้สมัครมีเป็นหญิงเพียง ๑ คน เท่านั้น ดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง จำแนกตามกลุ่มที่สังกัด

กลุ่มที่สังกัด	คณะผว.กทม. (คณะละ ๕ คน)	สมาชิกสภา	รวม
ประชาธิปัตย์	๕	๔๑	๔๖
พัฒนากรุงเทพมหานคร	๕	๔๑	๔๖
พลังใหม่	๕	๓๔	๓๙
อิสระ (รวมพรรคราษฎร)	๑๐	๑๙	๒๙
รวม	๒๕	๑๓๕	๑๖๐

หมายเหตุ ข้อมูลจากบัญชีเลือกตั้งกรุงเทพมหานคร การสมัครมีได้กำหนดว่าผู้สมัครต้องสังกัดพรรคการเมือง ฉะนั้นสมัครอย่างไรก็ได้เว้นแต่ผู้ว่า รองผู้ว่าราชการต้องสมัคร เป็นคณะ อนึ่ง กรุงเทพมหานครได้ประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการ เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๑๘ และผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเมื่อ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๑๘.

๓.๕. การดำเนินการก่อนวันเลือกตั้ง

หลังจากที่ได้มีการรับสมัครผู้สมัคร เข้ารับการเลือกตั้งแล้ว กรุงเทพมหานครก็ได้มีการเตรียมงานกันทางๆ อาทิ การอบรมเจ้าหน้าที่ การประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้ง การจัดส่งแบบพิมพ์วัสดุอุปกรณ์ในการเลือกตั้งและบัตรเลือกตั้งแก่เขต หนังสือคู่มือกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการเลือกตั้ง คู่มือสำหรับกรรมการตรวจคะแนนและเสมียนคะแนนดิบบัตร คู่มือลงคะแนน การจัดส่งเงินค่าใช้จ่ายให้แก่เขต ฯลฯ ในการนี้กรุงเทพมหานครได้มีบันทึกสั่งการและติดตามผลการดำเนินการทุกระยะและมีการประชุมระดับหัวหน้าเขต เพื่อตรวจสอบความพร้อมในการจะดำเนินการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ซึ่งทุกเขตรายงานว่าจะพร้อมจะดำเนินการเลือกตั้งได้ งานที่สำคัญในขณะนี้คือ

๓.๕.๑. การอบรมเจ้าหน้าที่เขตผู้เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

เพื่อให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับของทางราชการและ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบในการเลือกตั้ง เพื่อที่จะสามารถเป็นวิทยากรอบรมเจ้าหน้าที่ กรรมการตรวจคะแนน เสมียนคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งของเขตได้ กรุงเทพมหานครจึงได้มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ของเขตผู้เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งโดยตรง เช่น ผู้ช่วยหัวหน้าเขต ปกครองเขต ผู้รายนายทะเบียนท้องถิ่น ในระหว่างวันที่ ๑๐-๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๔ ที่ห้องประชุมสภากรุงเทพมหานคร โดยแบ่งการอบรมออกเป็น ๒ รุ่น รุ่นละ ๑ วัน มีเจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรมทั้งสิ้น จำนวน ๑๓๓ คน^{๓๕}

^{๓๕} รายงานการประชุมระดับหัวหน้าเขต(พิเศษ) วันพุธที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๔ (โร เนียว).

^{๓๕} บันทึกศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครที่ กทม.๐๓๐๗/๒๒๔ ลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔, เรื่อง ให้ข้าราชการกรุงเทพมหานครเข้ารับการฝึกอบรม, จากเลขานุการศูนย์ฯถึงหัวหน้าเขต.

การอบรมทั้งกล่าวมีการบรรยายกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การอภิปรายปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการเลือกตั้ง ในภาคเช้าเป็นการบรรยายเค้าโครงของกฎหมายและระเบียบในการเลือกตั้งโดยผู้อำนวยการกองปกครองและทะเบียน กทม. ภาคบ่ายเป็นการจัดสัมมนาคลุมขอบในปัญหาและอุปสรรคต่างๆ^{๕๐} ซึ่งในการสัมมนาปัญหาที่พบมากคือการสื่อสาร โดยเฉพาะในเขตที่การคมนาคมไม่สะดวก ที่ประชุมเห็นว่าควรติดตั้งวิทยุรับส่งและจัดหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อสามารถติดต่อระหว่างศูนย์เลือกตั้งของเขตกับหน่วยเลือกตั้งได้ ส่วนกรณีพิจารณาบัตรเลือกตั้งเสีย ที่ประชุมเห็นว่าควรอนุโลมมากที่สุดเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน นอกจากนั้นควรปรับปรุงความเข้าใจในการดำเนินงานของกรุงเทพมหานคร การจัดสรรเงินฯ ทำให้การปฏิบัติงานของเขตสาขาไม่คั่งเท่าที่ควร^{๕๑}

๓.๔.๒. การประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานคร

เป้าหมายของการเลือกตั้งคือ ให้การเลือกตั้งแสดงเจตนารมณ์ของประชาชนจำนวนมากที่สุดและตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนมากที่สุด ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมา行使สิทธิเลือกตั้งมากที่สุดและถูกต้องมากที่สุด

ในการเลือกตั้งครั้งนี้ กรุงเทพมหานครได้กำหนดแผนงานการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งโดยวางนโยบายในการประชาสัมพันธ์ไว้ว่า เพื่อให้ประชาชนทราบว่าจะมีการเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนทราบความสำคัญของการเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนทราบและตระหนักถึงสิทธิการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนทราบถึงการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่

^{๕๐} คำสั่งกรุงเทพมหานครที่ ๑๔๕๒/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๑๘, เรื่อง ให้ข้าราชการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้ว่า รองผู้ว่า และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร.

^{๕๑} จากการสังเกตของผู้เขียนที่ได้เข้าร่วมอบรมด้วยในฐานะเจ้าหน้าที่เขต.

ในการเตรียมการเลือกตั้ง และ เพื่อให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์ในการเลือกตั้ง^{๔๖} ในการนี้ ได้มีการดำเนินงานดังนี้คือ

๑. กองประชาสัมพันธ์ กองประชาสัมพันธ์ส่วนรวมของกรุงเทพมหานคร โดยขอความร่วมมือสถานีโทรทัศน์ทุกแห่ง โรงภาพยนตร์ ฉายสไลด์ข้อความต่างๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง จัดทำข่าวคราวความเคลื่อนไหวต่างๆ ไปประชาชน สื่อมวลชนได้ทราบ ออกข่าวและจัดรายการ สัมภาษณ์ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการเลือกตั้ง จัดทำสารคดีเชิงข่าวประกอบเสียง คำนำวิทย์ กองประชาสัมพันธ์ได้ขอความร่วมมือสถานีวิทยุทุกแห่งชี้แจงให้ประชาชนทราบถึงสิทธิ ในการเลือกตั้ง ความเคลื่อนไหวต่างๆ ในการเตรียมงานของ เจ้าหน้าที่ เพื่อให้ประชาชน เกิดความ สันติใจที่จะมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ส่วนคานหนังสือพิมพ์ของประชาสัมพันธ์ได้ให้ข่าวการเลือกตั้ง เพื่อ เผยแพร่ทางสื่อมวลชน เป็นระยะควมรวมทั้ง รายการสัมภาษณ์ นอกจากนี้กองประชาสัมพันธ์ ยังได้จัดหน่วยประชาสัมพันธ์ เคลื่อนที่ออกประชาสัมพันธ์ด้วย

๒. กองปกครองและทะเบียน กองปกครองและทะเบียน จัดทำป้ายโฆษณาเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งติดตั้งตามที่สาธารณะต่างๆ หรือแหล่งชุมชน ทำตราสไลด์แกน ขอความประทับใจของจดหมายให้ประชาชนทราบ จัดพิมพ์ใบปลิวชี้แจง เรื่องการเลือกตั้ง ส่งให้ หน่วยงานต่างๆ และประชาชนตามเขตได้ทราบวิธีการเลือกตั้ง ท้าบทความเผยแพร่ ฯลฯ

๓.๕. การดำเนินการวันเลือกตั้ง

ในวันเลือกตั้งกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์เลือกตั้ง ได้แบ่งหน้าต้อออกเป็นฝ่ายต่างๆ เพื่อ ทำหน้าที่ในด้านการติดต่อประสานงานกับเขตต่างๆ ติดต่อประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย เพื่อรายงานผลการเลือกตั้ง การติดต่อประสานงานกับเขตมีความสำคัญมากในฐานะที่เขต

^{๔๖} แผนการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภา กรุงเทพมหานคร, จากแฟ้มเอกสารศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร.

เป็นผู้ปฏิบัติ กรุงเทพมหานครจึงแบ่งงานออกเป็น ๗ ฝ่ายคือ^{๔๓}

๑. กองอำนวยการ มีหน้าที่อำนวยการโดยประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย สำนัก
เขตต่างๆ รวบรวมรายงานผลการรวมคะแนน จัดทำประกาศผลการเลือกตั้งตามกฎหมาย ส่ง
รายงานผลการเลือกตั้งต่อกระทรวงมหาดไทย ออกประกาศและหนังสือตามแบบที่กำหนด เป็น
หน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

๒. กองรวมคะแนน มีหน้าที่ดำเนินการรวมคะแนนจากแบบประกาศผลการนับคะแนน
(กทม.๑๕) ตามที่กองอำนวยการส่งให้ รวบรวมคะแนนและกรอกผลการรวมคะแนนตามแบบที่กำหนด
ส่งกองอำนวยการ เพื่อดำเนินการต่อไป

๓. กองควบคุมป้ายคะแนน จัดทำป้ายแสดงผลคะแนนและ เปลี่ยนป้ายคะแนนตามที่กอง
อำนวยการส่งให้จนกระทั่งประกาศผลเลือกตั้งขั้นสุดท้าย

๔. กองประชาสัมพันธ์ จัดทำข่าวในวันเลือกตั้ง ท่อนรับสื่อมวลชน จัดหน่วยกระจาย
เสียงเคลื่อนที่ชักชวนประชาชนมาลงคะแนน

นอกจากนี้ยังมีกองปฐมพยาบาล กองรักษาความปลอดภัยและดูแลสถานที่ กองจัดหาอาหาร
และ เครื่องดื่ม เพื่อ เป็นหน่วยบริการแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน

ในวันเลือกตั้ง ศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครได้แต่งตั้ง เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ออกตรวจ
และสั่ง เฝ้าตรวจการเลือกตั้งของ เขตด้วย เพื่อแนะนำแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ และ เพื่อ เป็นการ
ประสานงานกับเขตตั้งแต่ เริ่มเปิดการลงคะแนนจน เสร็จสิ้นการนับคะแนน เขตต่างๆ เมื่อรวม
คะแนนจากหน่วยเลือกตั้ง เสร็จจะนำผลคะแนนส่งศูนย์เลือกตั้ง เพื่อรวบรวมประกาศผลและส่งผล
การเลือกตั้งต่อกระทรวงมหาดไทย

^{๔๓} คำสั่งกรุงเทพมหานครที่ ๒๓๐๗/๒๕๑๔ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๑๔, เรื่องแต่งตั้ง
เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในวันเลือกตั้ง. และโปรดเกล้าฯ คำสั่งกรุงเทพมหานครที่ ๒๓๐๘/๒๕๑๔ ลงวันที่
๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๔. ที่ให้สำนักและกองต่างๆ รับผิดชอบปฏิบัติงานวันเลือกตั้ง.

๓.๖. การปฏิบัติงานหลังวันเลือกตั้ง

เมื่อการเลือกตั้งสิ้นสุดลง กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการเก็บรวบรวมหลักฐาน เอกสาร แบบพิมพ์และอุปกรณ์ต่างๆพร้อมกับประมวลปัญหาและอุปสรรคต่าง เพื่อนำไปแก้ไขต่อไป

การปฏิบัติงานของศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครครั้งนี้โดยทั่วไปดำเนินการได้เรียบร้อย นับตั้งแต่การเตรียมงานจนกระทั่งเสร็จสิ้น แผนกเลือกตั้งและสถิติ กองปกครองและทะเบียน เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้โดยตรง. และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือ กองฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของเขต และกองประชาสัมพันธ์ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งให้ประชาชนทราบ การปฏิบัติงานระดมนโยบายมีคณะกรรมการอำนวยความสะดวก เป็นผู้กำหนด ส่วนในด้านปฏิบัติงานจะเป็นหน้าที่ของศูนย์เลือกตั้งที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆดังกล่าวข้างต้นว่าเป็นการบริหารที่มี ความเหมาะสมในทัศนะของผู้ศึกษาวิจัย การดำเนินงานของกรุงเทพมหานครในการเลือกตั้ง ครั้งนี้ได้ประสบผลสำเร็จจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๑๘ เป็นหลักโดยแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคจึงทำให้การดำเนินการเลือกตั้งมีปัญหาน้อยมาก อย่างไรก็ตามข้อบกพร่อง ที่มีอยู่คือ การขาดการประชาสัมพันธ์เพียงพอจึงทำให้ประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยมากทั้งๆ ที่การเลือกตั้งครั้งนี้มีความสำคัญต่อประชาชนมากเพราะกรุงเทพมหานครเป็นหน่วยการปกครอง ระดับท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดและการเลือกตั้งครั้งนี้ยังเป็นการเปิดโอกาส ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เลือกตั้งผู้บริหารของท้องถิ่นเอง โดยตรงอีกด้วย

จากการวิเคราะห์ของผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า การขาดการประชาสัมพันธ์ในการเลือกตั้ง เนื่องมาจากผู้บริหารของกรุงเทพมหานครขาดความสนใจอย่างแท้จริงต่อการเลือกตั้งจึงเห็น จากการให้ปลัดกรุงเทพมหานครรักษาราชการแทนผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครทำให้ไม่สามารถ ทัศนวิสัยต่างๆได้เพราะต้องรอการแต่งตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่แท้จริงเสียก่อนจน ทำให้การดำเนินการเลือกตั้งดำเนินไปไม่ได้เต็มที่ อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งครั้งนี้ก็เป็นไป ด้วยความเรียบร้อย

๒. การดำเนินการเลือกตั้งของเขต
(ศึกษาเฉพาะกรณีเขตห้วยขวาง)

เขตห้วยขวาง เป็นท้องที่เขตหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ได้ตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งเขตกรุงเทพมหานครเมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ แต่ได้เริ่มปฏิบัติงานจริง เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๖ มีพื้นที่ประกอบด้วย ๒ แขวง คือแขวงห้วยขวางและแขวงบางกะปิ มีพื้นที่ ๕.๕ ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองเป็นเส้นกั้นอาณาเขตพื้นที่เป็นที่นาและที่ว่างเปล่าเป็นส่วนใหญ่ราชการเช่าอยู่อาศัย การคมนาคมสะดวกเฉพาะรอบนอกคือถนนเพชรบุรีตัดใหม่และถนนประชาสงเคราะห์บางส่วน ความเจริญคงมีอยู่เฉพาะรอบนอก พื้นที่ทิศเหนือและทิศตะวันออกติดกับเขตบางกะปิ ทิศใต้ติดกับเขตพระโขนง และทิศใต้ติดกับเขตพญาไท^{๔๔} จำนวนประชากรมีทั้งสิ้น ๕๒,๑๐๓ คน เป็นชาย ๕๐,๐๑๐ คน เป็นหญิง ๒๒,๐๙๓ คน มีบ้าน ๑๑,๕๕๖ หลัง ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย ๙,๖๒๕ คน ต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๓๗,๕๔๗ คน^{๔๕}

การที่ผู้ศึกษาวิจัยได้เลือกเอาเขตห้วยขวาง เป็นที่ศึกษาวิจัยเฉพาะกรณีการดำเนินการเลือกตั้งระดับเขต เพราะว่าการดำเนินการเลือกตั้งระดับเขตทุกเขตมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ จะแตกต่างกันก็เฉพาะรายละเอียดในกาปฏิบัติเท่านั้น นอกจากนั้นยังเหตุผลอีก ๒ ประการคือ

๑. ประชากรในท้องที่เขตห้วยขวางประกอบด้วยกลุ่มชน ๒ กลุ่มคือ กลุ่มผู้มีรายได้น้อยที่อพยพมาจากท้องถิ่นชนบทอาศัยอยู่ในแขวงห้วยขวาง และกลุ่มผู้มีรายได้อ่อนข้างสูงที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมานานอาศัยอยู่ในแขวงบางกะปิ ดังนั้นจึงเหมาะสมเป็นตัวอย่าง

^{๔๔} ประสพ บุญยะโรจน์, รายงานผลการปฏิบัติงานและปัญหาการดำเนินงานของเขตห้วยขวาง (โรเนียว, ๒๕๑๗), โมะระบุหน้า.

^{๔๕} รายงานสถิติการเลือกตั้งเขตห้วยขวาง เดือนกรกฎาคม ๒๕๑๘, สถิติพิเศษเฉพาะ เบื้องต้น.

ในการศึกษา โดยเฉพาะด้านทัศนคติ

๒. เป็นเขตท้องที่ที่ผู้ศึกษาวิจัยปฏิบัติหน้าที่ทำให้มีโอกาสทราบข้อมูลต่างๆ ได้มากกว่าท้องที่อื่นๆ จึงได้เลือก เขตนี้ศึกษา เฉพาะกรณีดังกล่าว

การปฏิบัติงานเลือกตั้งของ เขตห้วยขวาง ได้มอบหมายงานด้านกำหนดที่เลือกตั้งให้ผู้ช่วยหัวหน้าเขต (ฝ่ายโยธา) เป็นผู้รับผิดชอบ ทะเบียน เขตรับผิดชอบการจัดทะเบียนผู้เลือกตั้ง และจัดทำบัญชีผู้เลือกตั้ง ศึกษาธิการ เขตรับผิดชอบในการติดขอหากรรมกรตรวจคะแนนและเสมียนคะแนน^{๑๖} ในกรณีนี้ เขตห้วยขวางได้กำหนดแผนการดำเนินการเลือกตั้งของ เขตขึ้นเพื่อเตรียมงานด้านต่างๆ ให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย เกิดความพร้อมเพรียงในการปฏิบัติ สามารถแก้ไขปัญหาคอขวดของต่างๆ ได้ทัน เวลาและเพื่อประสานงานกับกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดขั้นตอนปฏิบัติงานที่สำคัญ ๔ ขั้นตอนคือ การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเลือกตั้ง การเตรียมการก่อนวันเลือกตั้ง การปฏิบัติงานวันเลือกตั้ง และการปฏิบัติงานหลังวันเลือกตั้ง^{๑๗}

๑. การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเลือกตั้ง

ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งของ เขตมีหน้าที่ในการกำหนดตัวเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายอำนวยการ เจ้าหน้าที่จัดทำบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม ฯ โดยกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ศูนย์อำนวยการเลือกตั้งมีหน้าที่รับผิดชอบ ความคุมอำนวยการ สั่งการ จัดการแก้ไขปัญหาคอขวดของต่างๆ แต่

^{๑๖} รายงานการประชุมราชการระดับหัวหน้างาน เขตห้วยขวาง ครั้งที่ ๘/๒๕๑๔,

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๑๔

^{๑๗} "แผนการดำเนินการเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เขตห้วยขวาง พ.ศ. ๒๕๑๔" จากแผนการเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๔ เขตห้วยขวาง.

ในการปฏิบัติจริงแล้ว หัวหน้าเขตจะเป็นผู้อำนวยการเอง โดยตลอดกล่าวคือ จะมอบหมายงาน
กันต่างๆ ให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติโดยตรง เนื่องจากงานระดับเขตไม่ซับซ้อนยุ่งยาก

๒. การเตรียมการก่อนวันเลือกตั้ง

๒.๑. การกำหนดหน่วยและที่เลือกตั้ง

การกำหนดหน่วยเลือกตั้งสำหรับท้องที่ที่เป็น เขตชุมชนหนาแน่นอาจกำหนดผู้มีสิทธิเลือก
กึ่งหน่วยละ ๓,๐๐๐ คนเป็นประมาณก็ได้ ส่วนหน่วยเลือกตั้งนอกเขตเทศบาลหรือชุมชน ให้
ใจเขตตำบลเป็นหน่วยเลือกตั้งหรือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๑,๐๐๐ คนต่อ ๑ หน่วยเลือกตั้งหรืออาจ
น้อยกว่านั้นได้ถ้าการคมนาคมไม่สะดวกหรือกระทรวงมหาดไทยอาจกำหนดจำนวนผู้เลือกตั้งที่จะ
พึงมีในหน่วยเลือกตั้งหนึ่งๆเป็นคราวๆไปได้ การประกาศหน่วยเลือกตั้ง เป็นอำนาจหน้าที่ของ
ผู้ว่าราชการจังหวัด(หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร) โดยจะประกาศกำหนดหน่วยเรียงลำดับ
ไป เช่น หน่วยเลือกตั้งที่ ๑ หน่วยเลือกตั้งที่ ๒ ฯลฯ

การกำหนดหน่วยเลือกตั้งของ เขตหวงขวางมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ ๑. การกำหนดหน่วย
ตามบริเวณชุมชน และการกำหนดตามหมู่ที่ ทั้งนี้เพราะเลขที่บ้านในท้องที่เขตหวงขวางยังใช้
ทั้ง ๒ ระบบอยู่คือ ในท้องที่ที่มีถนน ครอก ซอยแล้ว เลขที่บ้านก็จะกำหนดตามถนนตรอกซอย
ส่วนบริเวณที่ไม่มีถนน ซอยคึกคักมักจะกำหนดเลขที่บ้านตามหมู่ที่อยู่ การกำหนดหน่วยเลือก
ตั้งสำหรับบริเวณถนน ครอก ซอยก็จะกำหนดเป็นอาณัติบริเวณโดยมีสิ่งกันธรรมชาติเช่น คู คลอง
แนวถนน ซอย ฯ เพื่อสะดวกในการหาหน่วยเลือกตั้งของประชาชน ส่วนท้องที่ที่มีหมู่ที่ก็จะใช้
หมู่ที่เป็นเกณฑ์กำหนดหน่วยเลือกตั้ง โดยมีให้เกินหน่วยละ ๓,๐๐๐ คนซึ่ง เขตหวงขวางได้กำหนด
ให้มีหน่วยเลือกตั้ง ๒๗ หน่วยอยู่ในท้องที่แขวงหวงขวาง ๑๕ หน่วยและในท้องที่แขวงบางกะปิ

๔๘ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๑๗,

ขอ. ๕, ๖, ๗, ๘.

๘ หน่วยเลือกตั้ง แต่ละหน่วยมีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๑,๐๐๐-๑๕๐๐ คน หน่วยเลือกตั้งที่ ๑๖ แขวง
ทวายขวางมีผู้มีสิทธิมากที่สุดคือ ๑๘๘๗ คน หน่วยเลือกตั้งที่ ๑ แขวงบางกะปิ มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
เพียง ๑,๐๓๖ คน และแจ้งให้ศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครดำเนินการประกาศกำหนดหน่วย
เลือกตั้งซึ่งได้ประกาศเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๑๘ ๕๘

การกำหนดที่เลือกตั้ง โดยปกติที่เลือกตั้งควรเป็นที่ที่ประชาชนสามารถมาใช้สิทธิเลือก
ตั้งได้โดยสะดวก อยู่ในย่านกลางของหน่วยเลือกตั้ง มีขนาดเหมาะสมเพื่อให้ผู้เลือกตั้งสะดวก
ในการมาใช้สิทธิและตรวจบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งได้และควรเป็นสาธารณชน นายอำเภอ
(หัวหน้าเขต) ต้องประกาศระบุที่เลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน เขตทวายขวาง
ได้กำหนดที่เลือกตั้งตามนัยดังกล่าว ของอนุญาตเจ้าของสถานที่ต่างๆ เพื่อใช้เป็นที่เลือกตั้งและ
ได้ประกาศระบุที่เลือกตั้งเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๘ ซึ่งแบ่งออกเป็น ประจำ ๘ หน่วยฯ
โรงเรียนรัฐบาล ๓ หน่วย โรงเรียนราษฎร์ ๕ แห่ง ศูนย์ชุมชน ๑ แห่ง ๕๙

๓.๒. การจัดทำทะเบียนและบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง

ก. ระบบทะเบียนและบัญชีผู้เลือกตั้ง

ทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (Register of electors)   คือรายชื่อบุคคลผู้มี

๕๘ ประกาศกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๑๘, เรื่อง กำหนดหน่วยเลือก
ตั้งของเขตทวายขวาง(กทม.๒). ผู้เขียนได้สัมภาษณ์ทางปฏิบัติจาก นายชวลักษณ์ เตชะเสน
ผู้อำนวยการเขตทวายขวาง เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๑๘.

๕๙ ระบบกระทรวงมหาดไทยเดิม, ข้อ ๕.

๕๙ ประกาศเขตทวายขวาง ลงวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๑๘, เรื่อง ระบุที่เลือกตั้ง(กทม.๔).
และ สัมภาษณ์ นายชวลักษณ์ เตชะเสน ผู้อำนวยการเขตทวายขวาง.

สิทธิเลือกตั้งของทางราชการสำหรับการเลือกตั้งใดๆที่ทะเบียนบ้านเกี่ยวของ^{๕๒} ทะเบียนผู้เลือกตั้งมีความสำคัญต่อการเลือกตั้งมากเพราะช่วยให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์และมีความเสมอภาค โดยเฉพาะกรณีที่มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติสมบูรณ์ตามกฎหมายทะเบียนผู้เลือกตั้งจะเป็นหลักประกันว่าผู้ที่มาใช้สิทธิออกเสียงเป็นผู้ที่มีสิทธิอย่างแท้จริง ป้องกันการทุจริต^{๕๓}

ทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ดี ต้องประกอบด้วย^{๕๔}

(๑) ป้องกันการทุจริตใดหรือไม่

(๒) มีรายการทันสมัยและถูกต้องอยู่เสมอหรือไม่

(๓) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละคน จะต้องได้รับการตรวจสอบก่อนลงคะแนนเสียงหรือไม่

(๔) มีลักษณะอำนวยความสะดวกที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาขอจดทะเบียนหรือไม่

(๕) มีการบริหารที่ กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ไว้อย่างรัดกุมหรือไม่

(๖) เป็นระบบที่ประหยัดหรือไม่

ทะเบียนผู้เลือกตั้งจำแนกได้เป็น ๒ ระบบใหญ่ คือ

๑. ระบบการจดทะเบียนโดยอัตโนมัติ การทะเบียนผู้เลือกตั้งระบบนี้ถือเป็นการ

^{๕๒} T.E.Smith, Elections in Developing Countries (London: MacMillan & Co. Ltd., 1960), p. 20.

^{๕๓} หุยกุค แสงอุทัย, คำบรรยาย ลัทธิรัฐธรรมนูญทั่วไป คำอธิบายสังเขปของรัฐธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักรไทยและกฎหมายเลือกตั้ง (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๐), หน้า ๓๓๘.

^{๕๔} Hugh A. Bone, American Politics and the Party System (New York: Mc Grow-Hill Book Company Inc., 1955), p. 517.

รับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ทะเบียนที่จะดำเนินการจัดทำทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้เรียบร้อย เช่น
 คัดชื่อจากทะเบียนบ้าน หรือออกสำรวจตามบ้าน ซึ่งระบบการทะเบียนผู้เลือกตั้งของไทยที่ใช้อยู่
 เป็นระบบนี้ เจ้าหน้าที่จะทำทะเบียนผู้เลือกตั้งจากทะเบียนบ้านที่มีอยู่ที่สำนักทะเบียนท้องถิ่นใน
 การจัดทำบัญชีผู้เลือกตั้งต่อไป^{๕๕}

๒. ระบบการจดทะเบียนโดยสมัครใจ ความรับผิดชอบในการทะเบียนผู้เลือก
 ตั้งอยู่กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะมาขอจดทะเบียนโดยสมัครใจตนเอง ระบบนี้ทั้งระบบ
 แบบชั่วคราวและระบบแบบถาวร แบบชั่วคราวคือทะเบียนการเลือกตั้งที่ต้องมีการขอจดทะเบียน
 ใหม่เป็นครั้งคราวตามเวลาที่กำหนดซึ่งเมื่อมีการจดทะเบียนใหม่แล้วจะยกเลิกทะเบียนเดิม
 ส่วนระบบถาวร รายชื่อผู้เลือกตั้งจะมีอยู่ในทะเบียนตลอดไปตราบเท่าที่ยังอาศัยอยู่ในเขตเลือก
 ตั้งในการนี้เพื่อให้ทะเบียนทันสมัยอยู่เสมออาจให้มีการขอจดทะเบียนทางไปรษณีย์ได้^{๕๖} เมื่อ
 เปรียบเทียบระบบทะเบียนโดยสมัครใจทั้งสองแบบ ข้อดีของแบบชั่วคราวคือ ทำให้ทะเบียนของ
 ผู้เลือกตั้งทันสมัยอยู่เสมอโดยการเลิกทะเบียนเดิมช่วยป้องกันการทุจริตและขจัดรายชื่อผู้ตาย
 ยายที่อยู่ตลอดจนผู้ที่ไม่สนใจในการเลือกตั้งออก แลข้อเสียคือไม่เป็นการสะดวกแก่ผู้มีสิทธิเลือก
 ตั้งในการจะไปขอจดทะเบียน ส่วนแบบถาวรให้ความสะดวกแก่ประชาชนแต่ข้อเสียคือทะเบียน

^{๕๕} T.B.Smith, op. cit., p.20.

^{๕๖} Ibid., p.34.

ผู้เลือกตั้งไม่ทันสมัย ไม่ตรงกับสภาพข้อเท็จจริง^{๕๗}

การจกัทะเบียนผู้เลือกตั้งของไทยแต่เดิมใช้ระบบของ เยอรมันคือกำหนดค่าทะเบียนผู้เลือกตั้งเฉพาะคราวที่มีการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ภายหลังจึงใช้ระบบของอังกฤษที่ให้ทะเบียนผู้เลือกตั้งไว้ถาวรประจำ เมื่อมีการเลือกตั้งก็จัดทำบัญชีผู้เลือกตั้งจากทะเบียนดังกล่าวซึ่งเป็นการจดทะเบียนโดยอัตโนมัติ เจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ^{๕๘} อย่างไรก็ตามการมีทะเบียนผู้เลือกตั้งทำให้การดำเนินการเลือกตั้งต้องยุ่งยากและเป็นภาระแก่เจ้าหน้าที่ ทะเบียนอาจผิดพลาดได้ง่าย จึงมีแนวความคิดที่จะให้จัดทำบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งในการเลือกตั้งแต่ละครั้งจากทะเบียนบ้านโดยตรง เพื่อให้ตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด

ข. การปฏิบัติในการจัดทำทะเบียนและบัญชีผู้เลือกตั้ง

การจัดทำทะเบียนผู้เลือกตั้ง อำเภอหรือเขตต้องดำเนินการอยู่ตลอดเวลาโดยจัดทำทะเบียนผู้เลือกตั้งแยกตามหน่วย ตำบล เป็นทะเบียนถาวร ภายในเดือนตุลาคมต้องประกาศรายชื่อผู้เริ่มมีคุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง^{๕๙} ให้ประชาชนได้ทราบ

เขตหวายขวางโดยงานทะเบียนได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำทะเบียนผู้เลือกตั้งแยกตามแขวงและตามหน่วยเลือกตั้ง^{๖๐} จึงมีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งผู้วาราชการ

^{๕๗}

Hugh A. Bone, op. cit., pp. 517-519.

^{๕๘}

หยุด แสงอุทัย, เรื่อง เกม, หน้า ๓๓๘-๓๓๙.

^{๕๙}

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑, มาตรา ๒๖. และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๓, ข้อ ๓๑-๔๑.

^{๖๐}

คำสั่งเขตหวายขวางที่ ๒๘/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๑๘, เรื่อง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่จัดทำทะเบียนผู้เลือกตั้ง.

รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานครจะมีการตรวจสอบหลักฐานทางทะเบียนบ้านโดยตรง คัดรายชื่อจากทะเบียนบ้านมาจัดทำเป็นบัญชีผู้เลือกตั้งแยกตามแขวงและหน่วยเลือกตั้ง (กทม.๕) เรียงตามลำดับเลขที่บ้านและอันดับบุคคล บัญชีดังกล่าวให้นำไปประกาศไว้ ณ ที่ว่าการเขต ที่เลือกตั้งและบริเวณใกล้เคียง^{๒๑}

ก. การขอเพิ่มชื่อและการคัดค้านผู้เลือกตั้ง

เมื่อมีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งไปแล้วกฎหมายได้กำหนดให้มีการขอเพิ่มชื่อหรือคัดค้านเมื่อเห็นว่ามิบุคคลในบัญชีดังกล่าวไม่มีคุณสมบัติ เป็นผู้เลือกตั้ง ใภายในเวลาไม่น้อยกว่า ๑๕ วันก่อนการเลือกตั้ง โดยหัวหน้าเขต เป็นผู้พิจารณา สำหรับกรณีในท้องที่เขตห้วยขวางมีการขอเพิ่มชื่อ ๑๑ ราย เนื่องจากวันเดือนปีเกิดในทะเบียนบ้านเป็นทางจันทร์คติและไม่มาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทำให้ไม่ทราบอายุจริงที่แน่นอนจึงไม่มีชื่อในบัญชีผู้เลือกตั้งในตอนแรก ส่วนการคัดค้านผู้เลือกตั้งไม่มีผู้ใดยื่นคัดค้านเลย^{๒๒}

๒.๓. การแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการคะแนน เสมียนคะแนน

การแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง จำแนกออกได้เป็น ๔ แบบ คือ^{๒๓}

ก. การดำรงตำแหน่งโดยการเลือกตั้ง วิธีการนี้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย

ที่ประเทศไทยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการเลือกตั้ง วิธีการอาจให้ราษฎรเลือกตั้งหรือให้

^{๒๑} สัมภาษณ์นายวินัย เชนยะวิชัย หัวหน้าหมวดทะเบียนราษฎร เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๑๘. อนึ่งผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งนี้ต้องมีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๕๐ วัน.

^{๒๒} สัมภาษณ์นายพิศล วรณบุรีเกษ เจ้าหน้าที่จะเบียน เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๘. อนึ่งในระยะทำบัญชีผู้เลือกตั้ง เขตใดมีหนังสือเชิญเจ้าบ้านมาตรวจทะเบียนบ้านควย.

^{๒๓} หุยกุค แสงอุทัย, เรื่อง เกม, หน้า ๓๘๕-๓๘๘.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือกตั้ง เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการ เลือกตั้งหรือให้พรรคการเมืองส่งตัวแทน
ของแต่ละพรรคมารวมกัน เป็นคณะกรรมการดำเนินการ เลือกตั้ง

ข. ฝ่ายบริหาร เป็นผู้แต่งตั้ง วิธีการนี้มอบหมายให้รัฐบาลหรือฝ่ายปกครอง เป็น
ผู้แต่งตั้ง ผลก็คือทำให้เจาหน้าที่ที่มีความรู้ มีความชำนาญในการ เลือกตั้งมาทำหน้าที่อำนวยการ
การ แก้อาจะมีผลเสียเจาหน้าที่ที่รับการแต่งตั้งไม่ดำเนินการอย่างยุติธรรมโดยปฏิบัติหน้าที่ในทาง
ที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายบริหารหรือ เป็น เครื่องมือของฝ่ายบริหารคคโกงการ เลือกตั้ง

ค. ใหญ่พิพากษาเป็น เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการ เลือกตั้ง เป็นการมอบความไว
วางใจแก่ผู้พิพากษาที่ถือว่า เป็นกลาง เป็นอย่างมากเพราะถือว่า เป็นอิสระและมีความรอบรู้ในทาง
กฎหมาย แต่ขอบกพรองคือ ทำให้อำนาจตุลาการมาสัมพันธ์กับการ เมือง เกี่ยวกับฝ่ายนิติบัญญัติและ
ผู้พิพากษามีภาระในการตัดสินคดีความต่างๆ ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะดำเนินการ เลือกตั้งให้ถี่ไค้

ง. ระบบผสม วิธีการนี้มี ใช้อยู่ในบางประเทศที่ เห็นว่าแต่ละระบบที่กล่าวมามี
ทั้งข้อดีและข้อเสีย จึงมาใช้ทั้งระบบที่ เลือกตั้งและการแต่งตั้ง โดยฝ่ายบริหาร

สำหรับการ เลือกตั้งของไทยรวมทั้งการ เลือกตั้งครั้งนี้ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการ เลือก
ตั้ง หัวหน้าเขต เป็นผู้แต่งตั้งจากข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถที่ปรึกษาแก่
คณะกรรมการที่หัวหน้าเขตแต่งตั้งจากผู้เลือกตั้งที่มีคุณสมบัติ เป็นกรรมการคะแนนไค้ ทั้งนี้เพราะ
ในฐานะที่เป็นข้าราชการย่อมมีความรอบรู้ในทางกฎหมายมากกว่าประชาชน โดยทั่วไป^{๖๔}

การกำ เนิดการตั้งกล่าวของ เขตห่วยขวางไค้มอบหมายให้ศึกษาธิการ เขต เป็นผู้ติดต่อ
ส่วนใหญ่อาศัยครู เป็นผู้ช่วยติดต่อหากกรรมการจากผู้ปกครองของ เด็กนักเรียน เมื่อได้รับการติดต่อ
เป็นกรรมการแล้วก็จะตรวจดูหลักฐานทางทะเบียนราษฎรและหลักฐานอย่างอื่นว่ามีคุณสมบัติครบ
ถ้วนหรือไม่ ไม่มีลักษณะต้องห้ามและพิจารณาคุณสมบัติ เน่าประกอบควยวาไค้ล เคียงกับหน่วย เลือก
ตั้งนั้นหรือไม่ เพื่อสะดวกในการใช้สิทธิของกรรมการและกรรมการจะไค้รู้สภาพของท้องถิ่นสามารถ

^{๖๔}พระราชบัญญัติการ เลือกตั้ง เคิม, มาตรา ๓๙, ๔๑.

ควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยเรียบร้อยได้^{๒๕}

เขตห้วยขวางได้ประกาศแต่งตั้ง เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจ
คะแนนและเสมียนคะแนนพร้อมกัน เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๑๘ โดยเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่
เคยรับการแต่งตั้ง เป็นเจ้าหน้าที่มาแล้วในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๘
เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งแต่งตั้งจากข้าราชการครูในสังกัดเขตทั้งหมด กรรมการตรวจ
คะแนนแต่งตั้งจากประชาชนผู้เลือกตั้ง เป็นกรรมการ เก็มร้อยละ ๔๐ ส่วนเสมียนคะแนนได้แต่งตั้ง
ทั้งจากข้าราชการและจากประชาชนโดยส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครูในสังกัดเขตและครูใน
โรงเรียนเอกชนที่ตั้งอยู่ในท้องที่^{๒๖} แต่ละหน่วยเลือกตั้งประกอบด้วยเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการ
เลือกตั้ง ๑ คน กรรมการตรวจคะแนน ๕ คน และเสมียนคะแนน ๘ คน^{๒๗}

๒.๕. การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รักษาความสงบ

เพื่อให้การเลือกตั้งดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยมิให้มีการกระทำความผิดตามกฎหมาย
ได้ จึงต้องมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว

สำหรับท้องที่เขตห้วยขวาง เป็นท้องที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถานีตำรวจหลายแห่ง
คือ สถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง (บริเวณตอนกลางมี ๑๗ หน่วยเลือกตั้ง) สถานีตำรวจนคร
บาลบางซื่อ (บริเวณถนนถนนสุทธิสารคอนปลายมี ๓ หน่วยเลือกตั้ง) สถานีตำรวจนครบาลพญาไท
(บริเวณถนนเพชรบุรีตัดใหม่ ๓ หน่วยเลือกตั้ง) สถานีตำรวจนครบาลหัวหมาก (บริเวณถนน
เพชรบุรีตัดใหม่ตอนปลาย ๓ หน่วยเลือกตั้ง) กองบังคับการ ๑ ตำรวจรถไฟ (บริเวณนิคม

^{๒๕}ระเบียบกระทรวงมหาดไทยเก็ม, ข้อ ๑๘, ๒๓.

^{๒๖}สัมภาษณ์นายประสพ บุญยะโรจน์ ศึกษาธิการเขตห้วยขวาง, ๘ สิงหาคม ๒๕๑๘.

^{๒๗}โปรดเกล้าสั่งเขตห้วยขวางที่ บ๓/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๑๘, เรื่อง
แต่งตั้ง เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง.

มักกะสัน ๒ หน่วยเลือกตั้งหนึ่ง เขตห้วยขวางได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจต่างๆ
เหล่านั้นประจำหน่วยเลือกตั้งในท้องที่หน่วยละ ๒ คน ประจำศูนย์อำนวยความสะดวกเลือกตั้งของเขต
๔ คน และนายตำรวจทำหน้าที่ตรวจหน่วยเลือกตั้งอีก ๔ นายกาย^{๖๘}

๒.๕. การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่อื่นๆ

นอกจากนี้แล้ว เขตห้วยขวางก็ได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายต่างๆ อีก เช่น เจ้า
หน้าที่ประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ปิดประกาศโปสเตอร์และประกาศต่างๆ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน
เจ้าหน้าที่จัดทำบัญชีเลือกตั้งเพิ่มเติมอีกตาย

๒.๖. การแต่งตั้งตัวแทนผู้สมัคร

ระบบการให้มีตัวแทนของผู้สมัครเข้าสังเกตการณ์เลือกตั้งก็เพื่อให้การเลือกตั้งนั้น เป็นไป
ด้วยความยุติธรรมโดยผู้สมัครสามารถแต่งตั้งตัวแทนของตนเข้าสังเกตการณ์เลือกตั้งได้
หน่วยละ ๑ คนซึ่งจะต้องยื่นหนังสือแต่งตั้งเพื่อให้หัวหน้าเขตรับรองก่อนวันเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า
๗ วันก่อนการเลือกตั้ง^{๖๙}

สำหรับเขตห้วยขวางมีผู้สมัครที่แต่งตั้งตัวแทนเข้าสังเกตการณ์เลือกตั้ง ๔ คนโดย
๓ คนเป็นผู้สมัครพรรคพลังใหม่ซึ่งมีตัวแทนเข้าสังเกตการณ์ ๒๖ คนทุกหน่วยเลือกตั้งและอีก ๑ คน
เป็นผู้สมัครพรรคประชาธิปไตยมีตัวแทน ๗ คนเข้าสังเกตการณ์เลือกตั้ง รวมมีตัวแทนเข้าสังเกต
การณ์เลือกตั้งทั้งสิ้น ๓๓ คน^{๗๐}

^{๖๘}คำสั่งเขตห้วยขวางที่ ๓๕/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔, เรื่อง แต่งตั้ง
เจ้าหน้าที่รักษาความสงบประจำหน่วยเลือกตั้ง.

^{๖๙}พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง เดิม, มาตรา ๔๖.

^{๗๐}จาก "บัญชีรายชื่อผู้แทนผู้สมัคร (กทม.๒๖)", แม่เอกสารการเลือกตั้งคูวาราชการ
รองคูวาราชการและสมาชิกสภากรง เทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๖๔ เขตห้วยขวาง.

๒.๗. การอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำหน่วยเลือกตั้ง

หลังจากที่กรุง เพ็พมหานครมีการอบรมเจ้าหน้าที่ระดับเขตเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เพื่อให้สามารถเป็นวิทยากรในการอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำหน่วยเลือกตั้งได้ เขตห้วยขวาง จึงได้ดำเนินการอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเลือกตั้งดังกล่าวขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทราบหน้าที่ความรับผิดชอบและเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติงานร่วมกันสามารถปฏิบัติงานเลือกตั้งได้ด้วยความเรียบร้อย ถูกต้อง^{๑๖}

เขตห้วยขวางได้จัดการอบรมเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ตั้งแต่เวลา ๑๓.๐๐ น. - ๑๗.๐๐ น. ที่โรงเรียนสามเสนนอกโดยมีผู้เข้ารับการอบรมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่งานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน เสมียนคะแนน จำนวนรวมทั้งสิ้น ๓๗๘ คน วิทยากรได้แก่ หัวหน้าเขต ผู้ช่วยหัวหน้าเขตและหัวหน้ากองฝึกอบรม ซึ่งมีการอบรมดังนี้

เวลา ๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น. เป็นการชี้แจงกฎหมายและระเบียบแบบแผนต่างๆในการเลือกตั้ง ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆโดยหัวหน้าเขตและผู้ช่วยหัวหน้าเขตเป็นวิทยากร

เวลา ๑๔.๐๐-๑๕.๐๐ น. แบ่งกลุ่มย่อยออกตามหน่วยเลือกตั้ง มีการสัมมนาอภิปรายชี้แจงขั้นตอนต่างๆในการเลือกตั้ง โดยละเอียด ชักชวนความเข้าใจและแบ่งหน้าที่กัน

เวลา ๑๕.๐๐-๑๕.๓๐ น. เป็นการสาธิตการเลือกตั้ง โดยคณะครูโรงเรียนสามเสนนอก เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถเห็นเหตุการณ์ในวันเลือกตั้งได้ชัดเจนขึ้น แสดงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

เวลา ๑๖.๐๐-๑๗.๐๐ น. เป็นการอภิปรายปัญหาต่างๆเพิ่มเติม

จากการสังเกตของผู้ศึกษาวิจัยในการอบรม เจ้าหน้าที่ได้ให้ความสนใจในการอบรมมาก เข้ารับการอบรมเกือบทุกคน นอกจากนั้นได้ใหญ่มือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่

^{๑๖}"แผนดำเนินการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำหน่วยเลือกตั้ง เขตห้วยขวาง", จากแฟ้มเอกสารเดิม.

การอบรมรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ได้ดียิ่งขึ้นก็จะเห็นจากปัญหาในเลือก
ตั้งมีน้อยมาก

๒.๒. การประชาสัมพันธ์ของ เขต

การดำเนินการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งมีวัตถุประสงค์เพื่อชักชวนให้ประชาชนมาใช้
สิทธิมากที่สุดและมีบัตรเสียให้น้อยที่สุด ทั้งนี้แนวทางการประชาสัมพันธ์จึงต้องจริงจัง ให้ประชาชน
เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง ชี้แจงให้ประชาชนทราบขั้นตอนของการเลือกตั้งและหลักฐาน
ที่ต้องนำมาแสดงในการใช้สิทธิเลือกตั้ง และให้ประชาชนทราบวิธีการลงคะแนน^{๑๒} ด้วย

การประชาสัมพันธ์ของ เขตห้วยขวาง ได้ยึดหลักดังกล่าว เป็นแนวทาง โดยใช้วิธีการคือ

ก. การไต่ถามประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ วิธีการนี้เป็นงานหลักของ เขต และเป็นวิธี
การที่ไต่ถามมากเพราะสามารถเข้าถึงประชาชนได้ดีกว่าวิธีการอื่น การดำเนินการควรรดทำการ
ประชาสัมพันธ์แบ่ง เป็น ๒ ระยะ คือ

ในระยะแรกหลังจากที่ประกาศบัญชีผู้เลือกตั้ง เป็นการประกาศชักชวนให้ประชาชนมา
ตรวจสอบว่าตนมีชื่ออยู่ในบัญชีหรือไม่เพื่อจะไต่ถามไต่ถาม ระยะที่สองก่อนวันเลือกตั้ง เป็นระยะที่
ประชาสัมพันธ์ เน้นหนักเชิญชวนให้ประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยชี้ให้เห็นความสำคัญว่า การ
เลือกตั้งครั้งนี้เป็นผลกระทบท่อประชาชนโดยตรง เพราะเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและเป็น
การที่ประชาชนสามารถเลือกตั้งผู้บริหารของท้องถิ่นโดยตรงได้เป็นครั้งแรกอีกด้วย ในการมา
ใช้สิทธิประชาชนต้องนำบัตรประจำตัวหรือหนังสือรับรองของทางราชการอื่นมาแสดงต่อเจ้าหน้าที่
นอกจากนั้นได้ประกาศให้ประชาชนทราบวาบริเวณดังกล่าวลงคะแนนเลือกตั้งที่ใด การลงคะแนน
ให้ทำโดยวิธีการกากบาทไม่เกินจำนวนสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ๕ คน ฯลฯ

---

^{๑๒}บันทึกศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครที่ กทม.๐๓๐๗/๖๑๐ ลงวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๑๘,
เรื่อง การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง.

ข. การปิดโปสเตอร์และประกาศต่าง ๆ เป็นโปสเตอร์ที่กรุง เทพมหานครจัดทำขึ้น ให้เขตต่างออกปิดเพื่อประชาสัมพันธ์การ เลือกตั้ง เช่น ขั้นตอนการ เลือกตั้ง ความสำคัญของการ เลือกตั้ง วิธีการกาเครื่องหมาย ฯลฯ

ค. วิธีการอื่นๆ นอกจากนี้ยังประชาสัมพันธ์โดยวิธีการอื่นๆอีก เช่น ขอความร่วมมือให้โรงเรียนแนะนำชักชวนผู้ปกครองนักเรียนมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ฯ^{๗๓}

๒.๕. การรับ เก็บรักษาและประทับตราบนบัตรเลือกตั้ง

การเตรียมงานเลือกตั้งของ เขตที่สำคัญคือ การรับ เก็บรักษาและประทับตราบนบัตรเลือกตั้ง โดยเขตห้วยขวางได้แต่งตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่ง เพื่อดำเนินการมีผู้ช่วยหัวหน้าเขต เป็นประธานและกรรมการอีก ๔ คน^{๗๔}

บัตรเลือกตั้งครั้งนี้กรุง เทพมหานคร ได้พิมพ์ เครื่องหมายเท่าจำนวน เครื่องหมายของผู้สมัคร เพื่อมิให้มีกรณีบัตรเสียเพราะกาเครื่องหมายเกินจำนวนผู้สมัครในเขตเลือกตั้งนั้น เขตห้วยขวาง ได้รับบัตรเลือกตั้งมาอย่างละ ๓๘๘,๐๐๐ บัตรมา เพื่อดำเนินการประทับตราและเก็บรักษาไว้ เพื่อมอบให้กับกรรมการในวันเลือกตั้งต่อไป

^{๗๓}จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของผู้เขียน.และไปรศก "แนวทางการประชาสัมพันธ์ การเลือกตั้ง กทม. โดยผู้วิจัยผู้ประสงค์",ตามบันทึกกองประชาสัมพันธ์ที่ กทม.๐๓๐๘/๘๓๒๓ ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๑๘, เรื่อง การประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง, จาก ผู้วาราชการกรุง เทพมหานคร ถึง หัวหน้าเขตทุกเขต.

^{๗๔}คำสั่งเขตห้วยขวางที่ ๕๕/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๘, เรื่อง แต่งตั้งกรรมการ ไปรับเก็บรักษา ประทับตราประจำตำแหน่งและเลขที่บนบัตรเลือกตั้งผู้วาราชการกรุง เทพมหานคร รองผู้วาราชการกรุง เทพมหานครและสมาชิกสภากรุง เทพมหานคร. และ บันทึกศูนย์เลือกตั้งกรุง เทพมหานครที่ กทม.๐๓๐๗/๑๐๕๔ ลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๑๘, เรื่อง การประทับตราประจำตำแหน่ง ในบัตรเลือกตั้ง. กำหนดให้เขตห้วยขวางใช้ตราประจำตำแหน่งหัวหน้าเขตประทับบนบัตรเลือกตั้ง.

๓. การปฏิบัติงานในวันเลือกตั้ง

การปฏิบัติงานเลือกตั้งในระดับเขตมีความสำคัญมาก งานของเขตเป็นหัวใจของการเลือกตั้งนับตั้งแต่มีการลงคะแนนจนกระทั่งปิดการลงคะแนน ในการปฏิบัติงานวันเลือกตั้ง เขตหน่วยขวางได้แบ่งงานออกเป็นหน่วยต่างๆดังนี้ คือ^{๗๕}

๑. ศูนย์อำนวยการเลือกตั้ง มีหน้าที่อำนวยการสั่งการ ควบคุม ติดตามผลการดำเนินการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีหัวหน้าเขตเป็นผู้อำนวยการศูนย์ สารวัตรใหญ่สน. ห้วยขวาง เป็นรองผู้อำนวยการศูนย์

๒. หน่วยจัดสถานที่ มีหน้าที่จัดสถานที่เลือกตั้งให้เสร็จเรียบร้อยภายในวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๑๔ ตรวจตราดูแลสถานที่ที่อยู่ในสภาพเรียบร้อยและ เก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เมื่อเสร็จสิ้นการเลือกตั้ง

๓. หน่วยเคลื่อนที่เร็ว มีหน้าที่ประจำศูนย์อำนวยการฯ เพื่อปฏิบัติงานพิเศษตามที่หัวหน้าเขตมอบหมาย เช่น นำอุปกรณ์การเลือกตั้งไปสับเปลี่ยนเมื่อชำรุด ฯ

๔. หน่วยรักษาความสงบ เป็นหน่วยเสริมกำลังเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยเมื่อเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยไม่สามารถแก้ไขได้ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง

๕. หน่วยบริการ ทำหน้าที่บริการอาหารและเครื่องดื่มแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน

๖. หน่วยรายงาน มีหน้าที่รับรายงานความเคลื่อนไหวต่างๆใน การเลือกตั้ง เสนอหัวหน้าเขตและรายงานความเคลื่อนไหวต่างๆต่อศูนย์เลือกตั้งกรุง เทพมหานครและรับรายงานผลคะแนน(กทม. ๑๔, กทม. ๑๕) ตรวจสอบและส่งศูนย์เลือกตั้งกรุง เทพมหานคร รับมอบอุปกรณ์

^{๗๕} คำสั่ง เขตห้วยขวางที่ ๗๔/๒๑๔ ลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๔, เรื่อง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในวันเลือกตั้ง.

ต่างๆจากหน่วยเลือกตั้ง เพื่อ เก็บรักษาต่อไป

๗. หน่วยมอบและรับหีบบัตร มีหน้าที่มอบหีบบัตรและแบบพิมพ์ต่างๆไปส่งตามหน่วยเลือกตั้งต่างๆและรับหีบบัตรพร้อมแบบพิมพ์ เมื่อเสร็จสิ้นการเลือกตั้ง

๘. หน่วยตรวจการปฏิบัติงานประจำหน่วยเลือกตั้ง มีหน้าที่ออกตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยเลือกตั้งต่างๆแลวรายงานให้ศูนย์อำนาจการทราบพร้อมกับจัก เจาหน้าที่ออกไปประจำในหน่วยที่ไม่มีโทรทัศน์ติดตั้ง เพื่อรายงานให้ศูนย์อำนาจการทราบ

๙. หน่วยการเงิน ดำเนินการเกี่ยวกับจัดทำบัญชีการเงิน การเบิกจ่ายเงินค่าใช้สอย ค่าตอบแทนต่างๆ

๑๐. หน่วยรวบรวมและเก็บรักษาอุปกรณ์วัสดุ มีหน้าที่รับอุปกรณ์วัสดุต่างๆที่เหลือจากการเลือกตั้ง เพื่อเก็บรักษาไว้ให้เรียบร้อย

การปฏิบัติงานในวันเลือกตั้งได้เริ่มตั้งแต่วันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๑๔ เพื่อจัดเตรียมการและเตรียมสถานที่ให้เรียบร้อย ส่วนการปฏิบัติงานในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๑๔ มีดังนี้

เวลา ๘.๐๐ น. เจาพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งมารับหีบบัตรและอุปกรณ์แบบพิมพ์ต่างๆ เจาหน้าที่ไถนำหีบบัตรและอุปกรณ์ไปยังหน่วยเลือกตั้ง

เวลา ๖.๐๐-๗.๐๐ น. กรรมการตรวจคะแนน เสมียนคะแนนจัดสถานที่ที่เลือกตั้ง จักที่ลงคะแนน ปักประกาศ ตรวจสอบอุปกรณ์ต่างๆให้เรียบร้อย

เวลา ๗.๐๐-๗.๕๕ น. ประธานกรรมการตรวจคะแนนแนะนำประชาชนเกี่ยวกับการลงคะแนน เชิญธงชาติและเปิดหีบบัตรแสดงให้ประชาชนเห็นว่า เป็นหีบเปล่าแล้วปักกุญแจประทับครั้ง กรรมการและผู้เลือกตั้งลงชื่อเป็นพยาน

เวลา ๘.๐๐-๑๗.๐๐ น. เปิดการลงคะแนนและรายงานให้ศูนย์อำนาจการเลือกตั้งของเขตทราบความเคลื่อนไหวและเหตุการณ์ต่างๆทุกระยะซึ่งทางศูนย์ฯได้รายงานให้กรุงเทพมหานครทราบด้วย

เวลา ๑๗.๐๐ น. ปิดการลงคะแนนและเริ่มนับคะแนนการเลือกตั้งผู้ว่าราชการและ

รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแล้วจึงนับคะแนนผลการเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร จากนั้นจะทำรายงานผลการนับคะแนน(กทม.๑๘)อย่างละ ๔ ชุด ชุดที่ ๑ ใส่หีบบัตร ที่เหลือส่งเขต และทำประกาศผลการนับคะแนน(กทม.๑๙)อย่างละ ๕ ชุด ชุดที่ ๑ ประกาศไว้ที่หน่วยเลือกตั้ง ชุดที่ ๒ ใส่ในหีบบัตร ชุดที่ที่เหลือส่งเขต เมื่อเขตได้รับแบบกทม.ดังกล่าวจะทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง เก็บไว้ที่เขตอย่างละ ๑ ชุด นำส่งศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร ๒ชุด และศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานครจะเก็บไว้ ๑ ชุดอีก ๑ ชุดจะส่งกระทรวงมหาดไทยต่อไป

๔. การดำเนินการหลังการเลือกตั้ง

หลังจากที่การเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นแล้ว เขตหวงขวาก็มีการสำรวจ จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ที่เหลือจากการเลือกตั้ง รวมทั้ง เก็บรักษาหีบบัตรเลือกตั้งไว้ตามกฎหมายต่อไป

จากการวิเคราะห์ในเชิงปฏิบัติ ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่า การปฏิบัติงานของเขตเป็นไปด้วยดีมากทั้งนี้เพราะการดำเนินงานใกล้ชิดประสานการปฏิบัติงานเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๑๘ ที่เพิ่งจะผ่านไป เจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานก็เป็นเจ้าหน้าที่ชุดเดิมแทบทั้งสิ้นแม้กรรมการที่ปฏิบัติงานประจำหน่วยเลือกตั้ง ทำให้ปัญหาไม่มากจะมีบ้างก็เฉพาะทางปฏิบัติบางอย่าง เพราะมีการเลือกตั้ง ๒ ประเภทพร้อมกัน หน่วยเลือกตั้ง ที่เลือกตั้งก็เป็นเขตเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ การประชาสัมพันธ์ของเขตได้รับการเน้นหนักพอสมควร

๓. การดำเนินการของผู้สมัคร

การเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานครครั้งนี้ แม้ตามกฎหมายมิได้กำหนดว่าผู้สมัครต้องสังกัดพรรคการเมืองหรือต้องสมัครในนามกลุ่มท้องถิ่น แต่เนื่องจากสภาพของกรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองใหญ่พื้นที่กว้างขวาง มีประชากรอาศัยอยู่มาก การสมัครอิสระย่อมไม่สามารถหาเสียงได้อย่างทั่วถึง ผู้สมัครจึงนิยมรวมตัวกัน เป็นกลุ่มเพื่อจะช่วยกันในการหาเสียง ประกอบกับประชาชนกรุงเทพมหานครความผูกพันส่วนตัวต่อกันมีน้อย

ข้อเสียส่วนตัวของผู้สมัครไม่มีความสำคัญเท่ากับข้อเสียของกลุ่มซึ่งจะเป็นจุดสนใจให้ประชาชนเลือกมากกว่า ผู้สมัครจึงมีการรวมกลุ่ม วางนโยบายดำเนินการร่วมกัน นอกจากนั้น เนื่องจากกรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางทางการเมืองของประเทศ พรรคการเมืองจึงให้ความสำคัญต่อการเลือกตั้งครั้งนี้มาก ถึงจะเห็นจากสงฆ์สมาชิกพรรค เขารวมสมัครรับเลือกตั้งถึง ๓ พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคพลังใหม่ พรรคราษฎรและกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกลุ่มพัฒนากรุงเทพธนบุรี (แต่ขอเท็จจริงผู้สมัครส่วนใหญ่เป็นสมาชิกพรรคชาติไทย กลุ่มดังกล่าวได้ส่งสมาชิกเขาสสมัครทั้งตำแหน่งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ยกเว้นคณะนายเทียนบุญ ทินบุตราและคณะนายไถง สุวรรณทิต (พรรคราษฎรที่สมัครเฉพาะตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร การที่มีผู้สมัครอิสระน้อยเพียง ๒๕ คนจากจำนวนผู้สมัครทั้งสิ้น ๑๖๔ คนส่วนใหญ่สมัครเป็นกลุ่มเขารับการเลือกตั้งนับว่าเป็นผลดี ทำให้การเมืองมีระบบเป็นระเบียบมากขึ้น มีการควบคุมระหว่างกันและเมื่อได้รับการเลือกตั้งโอกาสที่จะสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมมีมากขึ้นด้วย เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการบริหาร

จากการวิเคราะห์ของผู้เขียน นโยบายของผู้สมัครที่เห็นเด่นชัดคือ นโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ส่วนของผู้สมัครตำแหน่งสมาชิกสภานโยบายมิได้ปรากฏอย่างชัดเจน ความสนใจของประชาชนให้ความสนอกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมากกว่าสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร นโยบายของคณะนายธรรมบุญ เทียนเงินคือ การรักษาความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย การปรับปรุงและขยายถนนตรอกซอย ทางเชื่อม การปรับปรุงระบบระบายน้ำ ส่งเสริมการสาธารณสุขสุขภาพอนามัย ส่งเสริมการศึกษา ปรับปรุงแหล่งชุมชนแหล่งเสื่อมโทรม การปรับปรุงสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ปรับปรุงการบริการประชาชนให้ได้รับความสะดวกมากขึ้น และมี

^{๑๒} เกอีนิวส์ฉบับที่ ๕๔๒๔, ๒ สิงหาคม ๒๕๑๘. และ ประชาชาติ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๑, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๑๘, หน้า ๔๒-๔๓.

การพัฒนาชนบทและเขตชนนอก คณะนายแพทย์มณฑล ทินนบุครามีนโยบายแก้ไขปัญหาทุกด้านของ กรุงเทพมหานคร. การปรับปรุงสวัสดิการของข้าราชการและการใช้เงินตามงบประมาณ^{๓๖)} คณะนายแพทย์ อรรถจินตคามีนโยบายช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อยให้สามารถซื้อ เครื่องอุปโภค บริโภคได้ในราคาถูก การป้องกันน้ำท่วมมีระบบทางระบายน้ำ ปรับปรุงระบบการจราจร และ มีนโยบายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น^{๓๗)} คณะนายโอง สุวรรณคดีมีนโยบาย ปรับปรุงการจราจร การเก็บขยะมูลฝอยโดยให้เอกชนจัดทำ การขยายเขตนครหลวง^{๓๘)} คณะนายอาทิตย์ อุไรรัตน์มีนโยบายที่จะปรับปรุงการคมนาคม การอาชีพ การปรับปรุงสาธารณสุข ปโภค การศึกษาและการสาธารณสุข^{๓๙)} ซึ่งจากนโยบายของผู้สมัครดังกล่าวจะ เห็นได้ว่ามีแนว นโยบายในการปรับปรุงงานด้านต่างๆคือ

๑. การปรับปรุงระบบการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร เช่นการปรับปรุงข้าราชการ ปรับปรุงระบบการบริหารให้สะดวกรวดเร็วตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

๒. การปรับปรุงสาธารณสุขโลกและสาธารณสุขการ เช่น การจราจร ทางระบายน้ำ

๓. การปรับปรุงสภาพแวดล้อม เช่น การปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม สถานที่พักผ่อน ฯลฯ

^{๓๖)} เกลินิวส์ ฉบับที่ ๕๖๕, ๓ สิงหาคม ๒๕๑๘, หน้า ๒-๓. และ ประชาชาติ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๑, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๑๘, หน้า ๓-๔๕.

^{๓๗)} เกลินิวส์ ฉบับที่ ๕๖๒, ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๘, หน้า ๒-๓.

^{๓๘)} เกลินิวส์ ฉบับที่ ๕๖๓, ๑ สิงหาคม ๒๕๑๘, หน้า ๒-๓. และ ประชาชาติ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๕๑, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๑๘, หน้า ๕๖-๕๗.

^{๓๙)} เกลินิวส์ ฉบับที่ ๕๖๖, ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๑๘, หน้า ๒-๓.

ในด้านการหาเสียง ผู้สมัครส่วนใหญ่มีการหาเสียงน้อยมากส่วนใหญ่ที่ดำเนินการกันอย่างจริงจังก็มีเฉพาะผู้สมัครพรรคพลังใหม่และพรรคประชาธิปัตย์ ผู้สมัครพรรคพลังใหม่ได้ตั้งศูนย์อำนวยการเลือกตั้งของพรรค ณ ที่ทำการพรรค แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นฝ่ายต่างๆ การหาเสียงมีการปราศรัยตามแหล่งชุมชน ทำป้ายโฆษณา ใบปลิว โปสเตอร์และส่งอาสาสมัครที่เป็นสมาชิกพรรคออกหาเสียงกับประชาชนถึงบ้าน^{๘๑} ผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ได้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการเลือกตั้งเช่นกัน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นฝ่ายๆ มีการออกปราศรัยตามที่สาธารณะมากกว่ากลุ่มอื่นรวมทั้งจัดทำใบปลิว โปสเตอร์ ป้ายโฆษณา และส่งสมาชิกออกหาเสียงกับประชาชนตามบ้าน คณะนายโอง สุวรรณดีทำการหาเสียงส่วนใหญ่ทำในเขตธนบุรี มีการปราศรัย จัดทำป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ แจกใบปลิว ฯ กลุ่มนายเทียนบุญ มีการหาเสียงโดยจัดทำโปสเตอร์ติดตั้งในที่ชุมชนและอาศัยการหาเสียงกับบุคคลในวงการมวยและธุรกิจ^{๘๒} ส่วนกลุ่มอื่นๆแทบไม่มีการหาเสียงเลือกตั้งกันเลยนอกจากติดโปสเตอร์ แจกใบปลิวเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การหาเสียงของผู้สมัครยังปรากฏว่าเป็นการหาเสียงแบบเก่า อาศัยการประกาศข้อความงามความดี ผลงานในอดีต การโฆษณาวิธีการศึกษาและสถาบันการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงานก่อนสมัคร เข้ารับการเลือกตั้งหรือสอบถามแทนที่จะ เป็นการชี้แจงแนวนโยบายหรือเป้าหมาย ทางแก้ไขปัญหาที่จะกระทำ มีการโจมตีซึ่งกันและกันด้วย มีการแจกของที่ระลึกมากกว่าการออกเยี่ยมเยียนประชาชน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาต่างๆ

^{๘๑}สัมภาษณ์ ดร. สืบแสง พรหมบุญ, ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๑๕ เวลา ๙.๓๐-๑๑.๐๐ น.

^{๘๒}บ้านเมือง ฉบับวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๘, หน้า ๓.

^{๘๓}รวมประชาชาติ ฉบับวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๘, หน้า ๓-๘. อนึ่งในเขตรอบนอกปรากฏว่ามีการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นหัวหน้าหาเสียงให้อีกด้วย นอกจากนั้นสถานการณ์ศึกษาบางแห่งได้จัดให้ผู้สมัครแถลงนโยบายร่วมกันแสดงว่าประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองขึ้นมาก.

๔. ผลการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘ นี้ได้มีข้อวิจารณ์ว่าพระราชกฤษฎีกาที่ออกมาไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็น โฆษะซึ่งการเลือกตั้งยอม เป็น โฆษะไปด้วย จนกระทั่งทนายเทียมบุญ หินนุตราโดยนคำร้องต่อศาล ขอให้ศาลพิจารณา พิพากษาว่าการเลือกตั้งเป็น โฆษะ

ทั้งนี้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดว่า การตราพระราช กฤษฎีกาจะทำได้ออก เมื่อมีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นกำหนดให้กระทำได้ ซึ่งตาม มาตรา ๑๒๑ ได้กำหนดให้ตราพระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร^{๔๕} มิได้ครอบคลุมถึงการเลือกตั้งของท้องถิ่น เมื่อมีการตราพระราชกฤษฎีกาถึงแล้วจึงดำเนิน การเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่อไป^{๔๕} ส่วนตามพระราช บัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘ มิได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่าให้ตรา พระราชกฤษฎีกาการเลือกตั้ง เพียงแต่กำหนดว่าเมื่อมีการตราพระราชกฤษฎีกาการเลือกตั้ง ผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานครแล้ว ให้ดำเนินไปตามกฎหมาย เลือกตั้งถึงกล่าวแล้วยังไม่มีกฎหมายเลือกตั้งถึงกล่าวก็ให้นำกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรมาใช้โดยอนุโลม^{๔๖}

^{๔๕}รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๑๗, มาตรา ๑๕๒, ๑๖๑.

^{๔๕}พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๑, มาตรา ๖, ๒๑.

^{๔๖}พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘, มาตรา ๘๘., กำหนดว่าในระหว่างที่ไม่มีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิก สภากรุงเทพมหานครใช้บังคับให้นำกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาใช้บังคับโดยอนุโลม.

จึงมีผู้เกรงว่า เมื่อพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งผู้ว่าราชการ รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุง เทพมหานครออกโดยมิชอบด้วยกฎหมายย่อมเป็นโมฆะทำให้การเลือกตั้ง เป็นโมฆะด้วย และเมื่อมีการยื่นฟ้องร้องต่อศาลประกอบกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า เป็นโมฆะด้วยแล้วจึงทำให้เกรงว่าการดำเนินการต่างๆ จะเป็นการสูญเปล่า ด้วยเหตุนี้จึงได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่นายเสวต เปี่ยมพงษ์สานต์ นายบุญจะ เกสรทอง นายประเทือง คำประกอบ ไคเสนอร่างกฎหมายสู่สภา เพื่อให้การรับรองการเลือกตั้งครั้งนี้สามารถดำเนินการต่อไปได้โดยสภาได้นำมาพิจารณา เป็นเรื่องเร่งด่วนซึ่ง เป็นการพิจารณา ๓ วาระรวดเดียวแม้ว่าในครั้งแรกรัฐบาลชอนำไปพิจารณาก่อนแต่สภาเกรงว่าจะไม่ทันการจะเป็นการขัดต่อพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุง เทพมหานครที่กำหนดให้มีการเลือกตั้งภายใน ๑๕๐ วันนับแต่วันประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรได้เห็นชอบเป็นเอกฉันท์^{๘๗} ส่งให้วุฒิสภาวุฒิสภาได้ลงมติเห็นชอบด้วยเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ และประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุง เทพมหานคร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๕ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๕ ก่อนการเลือกตั้งเพียง ๒ วัน^{๘๘}

ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นการยกเลิกพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งผู้ว่าราชการ

^{๘๗}โปรดดูรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สามีญ สมัยที่ ๒ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๑๕, วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๑๕, หน้า ๖๕-๖๕๐.

^{๘๘}รายงานการประชุมวุฒิสภา สามีญ สมัยที่ ๒ ครั้งที่ ๕/๒๕๑๕, วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๑๕.

^{๘๙}"พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุง เทพมหานคร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๕" , ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๑ ตอนที่ ๑๕๒ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๕. ความจริงมีร่างกฎหมายฉบับหนึ่งที่นายสมบุญรณ์ บัณฑิต เสนอต่อองการเลื่อนการเลือกตั้งออกไปจนกว่าจะมีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งผู้ว่าฯ รองผู้ว่าฯ และสมาชิกสภากรุง เทพมหานครซึ่งสภาไม่ได้นำมาพิจารณา.

๒๑
รองผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘ เพื่อให้ถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็น
เป็นผู้สมัคร เข้ารับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติและกำหนดวันเลือกตั้งในวันที่ ๑๐ สิงหาคม
พ.ศ. ๒๕๑๘ ตามเกม ทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้มีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย^{๕๐}

ก่อนหน้าที่จะมีการเลือกตั้งได้มีเหตุการณ์ไม่สงบจนเกรงว่าจะไม่มีการเลือกตั้ง อาทิ
การเดินขบวนของไทยการด์ เรียกรองคาพิชิตและสวัสดิการ การปะทะกันของกรรมกรโรงงาน
กระเบื้อง เคลือบ. อ. กระตุ่มแบน จ. สมุทรสาคร การปะทะกันของนักเรียนอาชีวะ กรรมการศูนย์
พิทักษ์สิทธิครูภาคเหนือถูกลอบยิงจนมีการชุมนุมกันเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไข แต่อย่างไรก็ตาม
การเลือกตั้งก็สามารถดำเนินไปโดยเรียบร้อย อนึ่งหัวหน้าพรรคพลังใหม่ได้ขอให้มีการย้าย
หัวหน้าเขต เจ้าหน้าที่และกรรมการที่ถูกกล่าวหาว่าทุจริตในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ครั้งที่แล้ว เพื่อให้การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นไปอย่างยุติธรรมซึ่งกรุงเทพมหานครพิจารณาแล้ว เห็นว่า
หากมีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจถูกกลุ่มอันถักทอได้ เพราะ เป็นเวลากระชั้นกับการเลือกตั้ง^{๕๒}

การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนปรากฏว่าประชาชนมาใช้สิทธิกันน้อยมาก ยกเว้น
หน่วยเลือกตั้งในเขตทหาร เช่น บางซื่อ เกียกกาย สะพานแดง บางกระบือที่มีทหารมาใช้สิทธิ
กันมาก มีประชาชนได้รับความลำบากเนื่องจากหาหน่วยเลือกตั้งไม่พบ บางคนไปถึงหน่วยเลือก
ตั้งแล้วไม่มีชื่อ นอกจากนั้นเนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดจึงไม่มีการประกาศพรรคหรือกลุ่มของผู้
สมัครทำให้ประชาชนที่ต้องการเลือกพรรคไม่สามารถจะเลือกได้ เหตุการณ์ทั่วไปเรียบร้อย มี

^{๕๐} พระราชบัญญัติกา เกม, มาตรา ๓, ๕.

^{๕๑} ผู้เขียนประมวลจากหนังสือพิมพ์หลายฉบับก่อนการเลือกตั้ง.

^{๕๒} หนังสือกรุงเทพมหานครที่ ๐๓๐๗/๑๐๔๔๔ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๑๘, เรื่อง ขอให้
เปลี่ยนแปลงหัวหน้าเขต เจ้าหน้าที่และกรรมการตรวจคะแนนที่มีการร้องว่ามีการเลือกตั้ง
ทุจริต, จากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ถึง ปลัดกระทรวงมหาดไทย.

กรณีทหารขอใช้สิทธิโดยไม่มีหลักฐานที่หน่วยเลือกตั้งหน้าสถานีไทยโทรทัศน์ของ ๗ แยกแก้ไขโดย
ใหญ่บังคับบัญชารับรอง การกระทำผิดกฎหมายมีปรากฏเพียง ๔ ราย คือ แจกใบปลิวผู้สมัคร
ในเขตปริมณฑล ๑ ราย หาเสียงในเขตปริมณฑล ๑ ราย ใช้สิทธิเลือกตั้งแทนผู้อื่น ๑ ราย และ
ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งแต่มีผู้แอบอ้างมาใช้สิทธิแทนไปก่อน ๑ ราย^{๕๓}

การเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครปรากฏผลดังนี้^{๕๔}

- ๑. คณะนายธรรมบุญ เทียนเงิน (พรรคประชาธิปัตย์) ได้ ๕๕, ๒๔๗ คะแนน
- ๒. คณะนายเทียมบุญ หินนบุตรา (อิสระ) ได้ ๑๗, ๖๒๕ คะแนน
- ๓. คณะนายชมพู อรรถจินดา (กลุ่มพัฒนากรุง เทพธนบุรี) ได้ ๓๙, ๕๕๐ คะแนน
- ๔. คณะนายไถง สุวรรณทัต (อิสระหรือพรรคราษฎร) ได้ ๕, ๕๔๕ คะแนน
- ๕. คณะนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ (พรรคพลังใหม่) ได้ ๕๑, ๖๗๘ คะแนน

ดังนั้นตำแหน่งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจึงได้แก่คณะนายธรรมบุญ

เทียนเงิน มีคณะผู้สมัครที่ถูกริบเงินประกัน ๒ คณะคือ คณะนายเทียมบุญ หินนบุตราและคณะนาย
ไถง สุวรรณทัตที่โค่นคะแนนไม่ถึง เกณฑ์ตามกฎหมาย มีประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ๒๖๖, ๒๖๖
คน หรือร้อยละ ๑๓.๘๒ ของผู้เลือกตั้ง เป็นบัตรเสีย ๑๒, ๖๒๗ บัตรหรือร้อยละ ๔.๗๕ ของผู้มา
ใช้สิทธิเลือกตั้ง

การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้มาใช้สิทธิมีจำนวนเท่ากันคือ ๒๖๖, ๒๖๖ คน
ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งพรรคประชาธิปัตย์ได้รับเลือกตั้งเข้ามาทั้งสิ้นถึง
๘ เขตเลือกตั้ง (ได้แก่เขต ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๗, ๘, ๙) ยกเว้นเขตเลือกตั้งที่ ๖ เพียงเขตเดียวที่
ปรากฏว่าผู้สมัครพรรคพลังใหม่ได้รับเลือกตั้ง เข้ามาทั้งสิ้น บัตรเลือกตั้งเสีย ๑๗, ๖๔๓ บัตร

^{๕๓} ประมวลจากหนังสือพิมพ์ฉบับวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๘.

^{๕๔} ข้อมูลจากศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร.

หรือร้อยละ ๖.๖๘ ของบัตรเลือกตั้งทั้งหมด มีผู้สมัครถูกริบเงินประกัน เนื่องจากคะแนนที่โศก่า
กว่าที่กำหนด จำนวน ๒๓ คน เป็นเงิน ๙๒,๐๐๐ บาท

การมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนซึ่งมาใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงร้อยละ ๑๓.๘๖ นับว่า
น้อยมากน้อยกว่าการมาใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๑๘
ซึ่งมีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ ๓๓.๕๕ เขตที่มีประชาชนมาใช้สิทธิมากที่สุดคือ เขตหนองแขม มาใช้
สิทธิร้อยละ ๒๙.๐๘ เขตบางเขตมาใช้สิทธิที่น้อยที่สุดคือร้อยละ ๑๐.๘๘ เขตที่มีบัตรเลือกตั้ง
เสียมากที่สุดคือ เขตภาษีเจริญ บัตรเสียร้อยละ ๕.๑๖ เขตที่มีบัตรเลือกตั้งเสียมากที่สุดคือ เขต
หนองจอก บัตรเสียร้อยละ ๙.๐๓ ^{๕๕}

ก่อนหน้าที่มีการเลือกตั้ง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้ยิงเสียงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างจากผู้มีสิทธิออกเสียง ๑๒๐๐ คน จาก ๑๗ สาขาอาชีพซึ่งเก็บข้อมูลระหว่าง
วันที่ ๑-๒ สิงหาคม ก่อนวันเลือกตั้ง ๘ วัน คาดหมายว่า คณะนายธรรมบุญจะโคคะแนนร้อยละ
๓๘.๘ คณะนายอาทิตย์อุไรรัตน์จะโคคะแนนร้อยละ ๒๓.๙ คณะนายเทียมบุญ ทินบุตรจะโค
คะแนนร้อยละ ๒.๖ คณะนายขมพู อรรถจินดาจะโคคะแนนร้อยละ ๑.๖ คณะนายไถง สุวรรณทัต
จะโคคะแนนร้อยละ ๐.๙ ส่วนร้อยละ ๓๖.๒ ยังไม่แนจะเลือกใคร คาดหมายว่าจะมีผู้มาใช้สิทธิ
เลือกตั้งร้อยละ ๒๐ ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งจากผลการสุ่มตัวอย่างนี้ยังห่างไกลความเป็นจริงมาก
คงมีไกลเคียงก็คือการให้นายวาไครจะโครับการเลือกตั้ง ^{๕๖}

ผลการเลือกตั้งจากการวิเคราะห์ของผู้ศึกษาวิจัย ในการเลือกตั้งของประชาชน
ปรากฏว่าประชาชนให้ความสนใจต่อการเลือกตั้งครั้งนี้น้อยมากจึงจะว่าประชาชนมาใช้สิทธิเลือก
ตั้งกันน้อยทั้งๆที่การเลือกตั้งครั้งนี้มีความสำคัญต่อประชาชนมาก เพราะกรุง เทพมหานคร เป็นหน่วย

^{๕๕} ข้อมูลจากศูนย์เลือกตั้งกรุงเทพมหานคร.

^{๕๖} รวมประชาชาติ ฉบับวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๘, หน้า ๑๖.

ปกครองที่มีผลกระทบต่อประชาชน โดยตรงและประชาชน ได้มีโอกาสเลือกผู้บริหารโดยตรงเอง
ความสนใจของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ที่ตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและให้ความสนใจ
ต่อพรรคการเมืองที่สมัครเพียง ๒ พรรคคือ พรรคประชาธิปัตย์และพรรคพลังใหม่ ส่วนกลุ่มอื่นๆ
และผู้สมัครอิสระได้รับความสนใจจากประชาชนน้อยมาก

ผู้ศึกษาวิจัย เห็นว่าประชาชนชาวกรุงเทพมหานคร เลือกพรรคมากกว่า เลือกบุคคลซึ่งที่
ปรากฏว่าสมาชิกสภากรุงเทพมหานครมักได้รับการเลือกตั้งมาทั้งชุดไม่มีการเลือกแยกเฉพาะ
บุคคลใดบุคคลหนึ่งพิเศษซึ่งแตกต่างจากท้องถิ่นอื่นที่ประชาชนจะเลือกเป็นบุคคลมากกว่าพรรค
ผู้มาใช้สิทธิจะถามว่าพรรคนี้ผู้มีสมัคร เครื่องหมายประจำตัวอะไรบางแสดงว่าประชาชนมีความ
เข้าใจในการเมืองระบบพรรคมากขึ้น การเลือกตั้งครั้งนี้จากกล่าวได้ว่าเป็นการแข่งขันระหว่าง
พรรคประชาธิปัตย์และพรรคพลังใหม่เท่านั้น พรรคประชาธิปัตย์ได้เปรียบในฐานะที่กรุงเทพฯ
นครเป็นฐานทางการเมืองของพรรคนี้มานานแต่ขอเสียเปรียบคือ ความล้มเหลวของพรรคนี้ที่เกย
บริหารงานเทศบาลทำให้ประชาชนเสื่อมความศรัทธา ส่วนพรรคพลังใหม่ขอที่ได้เปรียบคือ ผู้
สมัครของพรรคนี้เป็นคนหนุ่มที่มีการศึกษาดี ไม่เคยมีความเสียหายในตำแหน่งที่ดำรงมานานก่อน
แต่มีข้อเสียเปรียบคือ พรรคนี้เป็นพรรคใหม่เกินไป ประชาชนยังไม่รู้จักมาก ซึ่งผลการเลือก
ครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า พรรคประชาธิปัตย์ยังได้รับความนิยมในกรุงเทพมหานครอยู่มาก ผลการ
เลือกตั้งพรรคประชาธิปัตย์ได้รับการเลือกเกือบทั้งหมด พรรคพลังใหม่แม้ว่าจะไม่ได้รับเลือก
แต่คะแนนเสียงที่สูงมากโดยเฉพาะ เขตชั้นในในบาง เขตผู้สมัครพรรคพลังใหม่ได้คะแนนนำ
แต่ความนิยมในเขตรอบนอกมีน้อยมาก

การแก้ไขบัตรเลือกตั้งให้ทำให้อ่านง่ายขึ้นโดยลดลงเป็นอย่างมาก ได้มีการเลือกตั้ง
ให้พิมพ์เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครทำให้มีการกาเครื่องหมายเกิน เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร
ซึ่งเป็นบัตรเสีย นอกจากนี้ยังได้แก้ไขวิธีการทำเครื่องหมายเดิมใช้เครื่องหมายให้หลายแบบ

การแก้ไขบัตรเลือกตั้งให้ทำให้อ่านง่ายขึ้นโดยลดลงเป็นอย่างมาก ได้มีการเลือกตั้ง

๕๗ ไปรูกู้ในเรื่องกฎหมายและระเบียบการเลือกตั้ง บทที่ ๓. ประกอบ

พรรคประชาธิปัตย์โดยพรรคพลังใหม่และพรรคอื่นๆ พรรคประชาธิปัตย์ได้เปรียบในฐานะที่กรุงเทพฯ
นครเป็นฐานทางการเมืองของพรรคนี้มานานแต่ขอเสียเปรียบคือ ความล้มเหลวของพรรคนี้ที่เกย
บริหารงานเทศบาลทำให้ประชาชนเสื่อมความศรัทธา ส่วนพรรคพลังใหม่ขอที่ได้เปรียบคือ ผู้
สมัครของพรรคนี้เป็นคนหนุ่มที่มีการศึกษาดี ไม่เคยมีความเสียหายในตำแหน่งที่ดำรงมานานก่อน

แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้กำหนดไว้เพียงหมกเดียวเพื่อไม่ให้ประชาชนสับสน บัตรเลือกตั้งจึงสั้น น้อยลง อย่างไรก็ตามบัตรเลือกตั้งเสียส่วนใหญ่เนื่องจากการกาเครื่องหมายเกินจำนวนสมาชิก สภากรุงเทพมหานครที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น รองลงไปคือการกาเครื่องหมายไม่ถูกต้องตามกฎ กระทรวงและไม่ทำเครื่องหมายใดๆบนบัตรเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้งที่เสียมากคือบัตรเลือกตั้ง สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ส่วนบัตรเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร เนื่องจากกาเพียงเครื่องหมายเดียวโอกาสจะผิดพลาดจึงมีน้อย ท้องที่ที่มีบัตร เสียมากคือเขตรอบนอกเนื่องจากประชาชนไม่เข้าใจในการทำเครื่องหมายคือพอ

จากการที่มีสถิติผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งมากเป็นเขตรอบนอกเนื่องจากประชาชนมีความผูกพัน กับท้องถิ่นมาก ประชาชนมีความผูกพันระหว่างกันมากกว่า เขตอื่นในทัศนะความสัมพันธ์กันและมี การในการประกอบอาชีพ สำหรับเขตห้วยขวางซึ่งเป็นเขตศึกษาเฉพาะกรณี จำนวนผู้มีสิทธิ เลือกตั้ง ๓๗,๕๘๗ คน มาใช้สิทธิ ๕,๐๘๖ คนหรือร้อยละ ๑๓.๕๗ บัตรเลือกตั้งคณะผู้ว่าราชการฯ เสีย ๒๕๕ บัตรหรือร้อยละ ๔.๖๗ บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครเสีย ๕๑๐ บัตรหรือ ร้อยละ ๑๐.๐๐^{๕๘}

การเลือกตั้งครั้งนี้ในคานปฏิบัติของกรุงเทพมหานครและของเขตเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ในคานกฎหมายระเบียบต่างๆแต่จุดบกพร่องคือ การขาดการประชาสัมพันธ์ของศูนย์เลือกตั้ง กรุงเทพมหานครที่จะชักชวนให้ประชาชนมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ส่วนคานผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ความ สนใจสมัครรับเลือกตั้งกันมากแต่การหาเสียงมีน้อย... คงมีเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น

^{๕๘} ข้อมูลจากแฟ้มการเลือกตั้งผู้ว่าราชการฯ รองผู้ว่าราชการฯ และสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เขตห้วยขวาง.